

V Bruseli 15. novembra 2019
(OR. en)

14065/19

LIMITE

COPEN 432
ENFOPOL 506
ENV 924
CRIMORG 159
CATS 134
JAI 1205

POZNÁMKA

Od:	Predsedníctvo
Komu:	Výbor stálych predstaviteľov/Rada
Č. predch. dok.:	13458/19
Predmet:	Záverečná správa o ôsmom kole vzájomných hodnotení zameraná na trestnú činnosť proti životnému prostrediu Informácie a rokovanie v Rade

Pracovná skupina pre všeobecné záležitosti vrátane hodnotenia (GENVAL) rozhodla 14. decembra 2016 v súlade s článkom 2 jednotnej akcie 97/827/SVV z 5. decembra 1997¹, že ôsme kolo vzájomných hodnotení sa bude týkať praktického vykonávania a uplatňovania európskych politík v oblasti predchádzania environmentálnej trestnej činnosti a boja proti nej.

¹ Jednotná akcia 97/827/SVV z decembra 1997 prijatá Radou na základe článku K.3 Zmluvy o Európskej únii, ktorou sa stanovuje mechanizmus na hodnotenie uplatňovania a vykonávania medzinárodných záväzkov v boji proti organizovanému zločinu na národnej úrovni (Ú. v. ES L 344, 15.12.1997).

Návrh záverečnej správy uvedený v dokumente 11751/19, ktorý v mene predsedníctva vypracoval Generálny sekretariát Rady a obsahuje závery a odporúčania uvedené v skôr prijatých správach o jednotlivých členských štátoch, bol predložený na zasadnutí pracovnej skupiny LEWP/COPEN 17. septembra 2019 a prebehla o ňom predbežná výmena názorov.

Delegácie sa vyzvali, aby do 4. októbra 2019 predložili písomné pripomienky k návrhu záverečnej správy. Revidované znenie správy, uvedené v dokumente 13458/19, bolo predložené a schválené na zasadnutí výboru CATS 12. novembra 2019, aby sa mohlo predložiť Rade pre spravodlivosť a vnútorné veci 2. – 3. decembra 2019.

Predsedníctvo plánuje predložiť záverečnú správu o ôsmom kole vzájomných hodnotení, v znení uvedenom v prílohe k tomuto dokumentu, na uvedenom zasadnutí Rady venovanom spravodlivosti 3. decembra 2019. Po prezentácii predsedníctva prebehne výmena názorov medzi delegáciami. V tejto súvislosti vezme predsedníctvo do úvahy aj svoju správu o trestnom práve EÚ v oblasti životného prostredia (dokument 12801/19). Rada sa následne vyzve, aby vzala na vedomie uvedenú záverečnú správu, ako aj význam zintenzívnenia boja proti trestným činom proti životnému prostrediu.

V súlade s článkom 8 ods. 4 uvedenej jednotnej akcie sa záverečná správa pošle na informačné účely aj Európskemu parlamentu.

Na základe uvedených skutočností sa Výbor stálych predstaviteľov (COREPER) vyzýva, aby:

– vzal na vedomie to, ako predsedníctvo plánuje využiť záverečnú správu o ôsmom kole vzájomných hodnotení uvedenú v prílohe k tomuto dokumentu, na uvedenom zasadnutí Rady pre spravodlivosť a vnútorné veci 2. – 3. decembra 2019,

– odporučil Rade, aby vzala na vedomie uvedenú správu, ako aj význam zintenzívnenia boja proti trestným činom proti životnému prostrediu.

**Návrh záverečnej správy o 8. kole vzájomných hodnotení na tému
Praktické vykonávanie a uplatňovanie európskych politík v oblasti
predchádzania environmentálnej trestnej činnosti a boja proti nej**

OBSAH

I – ÚVOD	5
II – ZHRNUTIE	8
III – NÁRODNÁ ENVIRONMENTÁLNA STRATÉGIA.....	17
IV – ŠTATISTIKA.....	21
V – PREVENTÍVNE OPATRENIA.....	27
VI – ŠTRUKTÚRY – JUSTÍCIA	32
VII – ŠTRUKTÚRY – ORGÁNY PRESADZOVANIA PRÁVA (OPP)	36
VIII – ŠTRUKTÚRY – INÉ ORGÁNY	40
IX – ŠTRUKTÚRY	45
– SPOLUPRÁCA A KOORDINÁCIA NA VNÚTROŠTÁTNEJ ÚROVNI	45
X – ODBORNÁ PRÍPRAVA	50
XI – PRÁVNE ASPEKTY.....	55
XII – PROCEDURÁLNE OTÁZKY.....	60
XIII – MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA.....	67
XIV – SPOLUPRÁCA MEDZI VEREJNÝM A SÚKROMNÝM SEKTOROM.....	73
XV – NEZÁKONNÉ OBCHODOVANIE S ODPADOM.....	76
XVI – NEZÁKONNÁ VÝROBA NEBEZPEČNÝCH MATERIÁLOV ALEBO MANIPULÁCIA S NIMI A NAKLADANIE S NEBEZPEČNÝM ODPADOM.....	84

I – ÚVOD

V nadväznosti na prijatie jednotnej akcie 97/827/SVV z 5. decembra 1997¹, ktorou sa stanovuje mechanizmus na hodnotenie uplatňovania a vykonávania medzinárodných záväzkov v boji proti organizovanému zločinu na národnej úrovni, je cieľom tejto správy zhrnúť zistenia a odporúčania a vyvodiť závery, pokiaľ ide o ôsme kolo vzájomných hodnotení.

Pracovná skupina pre všeobecné záležitosti vrátane hodnotenia (GENVAL) rozhodla 14. decembra 2016 v súlade s článkom 2 uvedenej jednotnej akcie, že ôsme kolo vzájomných hodnotení by sa malo zamerať na praktické vykonávanie a uplatňovanie európskych politík v oblasti predchádzania environmentálnej trestnej činnosti a boja proti nej.

Členské štáty výber environmentálnej trestnej činnosti za tému ôsmeho kola vzájomného hodnotenia uvítali. Vzhľadom na širokú škálu trestných činov, ktoré zahŕňa environmentálna trestná činnosť, sa však v súlade s rozhodnutím, ktoré prijala pracovná skupina GENVAL, dohodlo, že hodnotenie sa zameria na tie trestné činy, ktoré si podľa členských štátov vyžadujú osobitnú pozornosť. Preto sa ôsme kolo hodnotení zameralo na dve konkrétne oblasti – nezákonné obchodovanie s odpadom a nezákonná výroba nebezpečných materiálov alebo manipulácia s nimi, pričom sa nevenovalo iným druhom environmentálnej trestnej činnosti, ako je nedovolené obchodovanie s voľne žijúcimi druhmi, nedovolené obchodovanie s drevom, nedovolené obchodovanie s rybami a znečisťovanie ovzdušia.²

¹ Jednotná akcia z 5. decembra 1997 (97/827/SVV), Ú. v. ES L 344, 15.12.1997, s. 7 – 9.

² Na účely tejto záverečnej správy sa pod pojmom „environmentálna trestná činnosť“ rozumie rozsah hodnotenia vymedzený pracovnou skupinou GENVAL.

V rámci tohto prístupu sa komplexne preskúmali právne a operačné aspekty riešenia environmentálnej trestnej činnosti, cezhraničnej spolupráce a spolupráce s príslušnými agentúrami EÚ.

V tomto kontexte sú obzvlášť dôležité tieto právne predpisy: smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/98/ES z 19. novembra 2008 o odpade a o zrušení určitých smerníc³ (dátum transpozície: 12. decembra 2010), smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/99/ES z 19. novembra 2008 o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva⁴ (dátum transpozície: 26. decembra 2010) a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006 zo 14. júna 2006 o preprave odpadu⁵ (dátum nadobudnutia účinnosti: 12. júla 2007).

Podľa smernice 2008/98/ES sa okrem toho vyžaduje, aby členské štáty vypracovali programy odpadového hospodárstva a do 12. decembra 2013 programy predchádzania vzniku odpadu. Tieto programy majú za cieľ predstaviť koordinovaný národný prístup k predchádzaniu vzniku odpadu vymedzením cieľov a politík a úsilím o oddelenie hospodárskeho rastu od vplyvu vzniku odpadu na životné prostredie.

V rámci organizácie ôsmeho kola sa prijal dotazník, stanovilo sa poradie návštev a zloženie hodnotiacich tímov vo vzťahu k pozorovateľom (GENVAL 5. mája 2017) a na základe návrhov členských štátov sa vymenovali experti. Generálny sekretariát koordinoval hodnotiace návštevy a pomáhal expertom hodnotiacich tímov.

Prvá hodnotiaca návšteva sa uskutočnila vo Švédsku od 26. do 29. septembra 2017. Posledná hodnotiaca návšteva sa uskutočnila v Spojenom kráľovstve od 25. februára do 1. marca 2019. Zo všetkých 28 hodnotiacich návštev sa vypracovali podrobné správy o jednotlivých členských štátoch.

³ Ú. v. EÚ L 312, 22.11.2008, s. 3.

⁴ Ú. v. EÚ L 328, 6.12.2008, s. 28.

⁵ Ú. v. EÚ L 190, 12.7.2006. s. 1.

Tieto hodnotiace správy sa následne prerokovali a prijali na spoločnom zasadnutí pracovných skupín LEWP a COPEN⁶. Väčšina z nich je verejne prístupná na webovom sídle Rady.

V tomto dokumente sa zohľadňujú závery a odporúčania uvedené v osobitných správach, ktoré sa vypracovali predtým v súvislosti s jednotlivými členskými štátmi⁷. Je však potrebné poznamenať, že vzhľadom na dlhodobú povahu hodnotenia nemusia správy týkajúce sa jednotlivých krajín úplne odrážať aktuálny stav.

⁶ Švédsko (ST 6540/18 REV1 DCL1), Francúzsko (ST 6734/18 DCL1), Írsko (ST 7139/18 REV1 DCL1), Fínsko (ST 8430/18 REV1), Holandsko (ST 8379/18 REV1), Taliansko (ST 9815/18 REV1), Slovensko (ST 9816/18 REV1), Nemecko (ST 11430/18 REV1), Belgicko (ST 11402/18 REV1), Dánsko (ST 11621/18 REV1), Maďarsko (ST 11585/18), Lotyšsko (ST 11426/18 REV2), Grécko (ST 14588/18 REV1), Česká republika (ST 14129/18 REV1), Cyprus (ST 14059/18 REV1), Poľsko (ST 15079/18 REV1), Španielsko (ST6601/19 REV1), Malta (ST 5518/19 REV1), Estónsko (ST 6767/19 REV1), Luxembursko (ST 7947/19 REV1), Slovinsko (ST 8065/19), Rumunsko (ST 8783/19 REV1), Chorvátsko (ST 9178/19 REV1), Bulharsko (ST 9180/19 REV1), Portugalsko (ST 9098/19), Litva (ST 10080/19), Rakúsko (ST 10079/19) a Spojené kráľovstvo ST 10081/19).

⁷ Správy o jednotlivých krajinách sa vypracovali bezprostredne po návštevách v dotknutých členských štátoch. Následne mohlo dôjsť k zmenám, ktoré sa v správach o jednotlivých krajinách neodrážajú, napr. k dokončeniu vykonávania právnych predpisov. Tieto zmeny by sa mali zachytiť v správach nadväzujúcich na hodnotiace správy, ktoré sa vypracúvajú 18 mesiacov po prijatí hodnotiacich správ. V čase rokovaní o tejto správe v rámci pracovných skupín LEWP a COPEN členské štáty často oznamovali (budúce) zmeny, prostredníctvom ktorých mali v úmysle plniť odporúčania uvedené v ich individuálnych správach.

II – ZHRNUTIE

Environmentálne trestné činy vrátane trestných činov súvisiacich s odpadom zahŕňajú zložité a mnohotvárne formy trestnej činnosti, ktorá sa v istej podobe a v rôznej miere vyskytuje v celej Európskej únii. V kontexte hodnotenia sa v tejto súvislosti opakovane zdôraznilo, že existuje riziko, že určité trestné činy v tejto oblasti zostanú neodhalené, pretože tento druh trestnej činnosti je len zriedka evidentný, ale častejšie je „neviditeľný“, a preto sa považuje za trestnú činnosť, pri ktorej počet odhalených prípadov stúpa s intenzitou kontroly, ku ktorej sa musí pristupovať proaktívne.

S cieľom účinne predchádzať environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom a bojovať proti nej sa v hodnotení zdôraznilo, že je nevyhnutné vymedziť príslušné priority, zaujať prístup založený na zapojení rôznych vnútroštátnych orgánov a zabezpečiť účinnú koordináciu ich úsilia na základe strategicky orientovanej politiky.

Vo väčšine členských štátov sa však týmto formám trestnej činnosti vo všeobecnosti nevenuje dostatok pozornosti na politickej úrovni a neexistuje v nich žiadna komplexná národná stratégia, ktorá by vymedzovala príslušné priority a zahŕňala všetky príslušné orgány. Preto sa dotknutým členským štátom adresovali odporúčania na prijatie takejto stratégie, pokiaľ možno v jednom dokumente, ktorý bude sprevádzať plán vykonávania.

Vo väčšine členských štátov sú štatistiky v oblasti environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom nedostatočné, roztrieštené a založené na viacerých individuálnych štatistických zdrojoch, pretože ich zbiera každý orgán zapojený do predchádzania tejto forme trestnej činnosti a do boja proti nej samostatne, pričom nie sú nijako prepojené ani integrované.

Absencia konsolidovaných údajov o nahlásených environmentálnych trestných činoch vedie k nedostatku informácií a analýz o celkovom toku prípadov od správnych orgánov, polície, prokuratúr a súdov. V dôsledku toho nie je možné získať prehľad o rozsahu tejto trestnej činnosti a podľa toho prispôbiť vnútroštátne opatrenia a činnosti.

Členským štátom sa preto odporučilo, aby vypracovali metódu zberu systematických, spoľahlivých a aktualizovaných štatistických údajov zahŕňajúcich počet oznámení, vyšetrovaní, trestných stíhaní a odsúdení v súvislosti s trestnou činnosťou v oblasti odpadu. Vďaka tomu by bolo možné uskutočniť strategické hodnotenie vnútroštátneho systému predchádzania a boja proti environmentálnym trestným činom, ľahšie posúdiť jeho účinnosť a stanoviť priority v rámci zdrojov pridelených na riešenie týchto otázok.

V niekoľkých členských štátoch boli databázy alebo monitorovacie nástroje na správu informácií označené za osvedčené postupy, hoci sa odporučilo, aby sa tieto informačné systémy a systémy zberu údajov prepojili.

Keďže hodnotiace tímy vo väčšine prípadov nemali možnosť skontrolovať celkové údaje o environmentálnej trestnej činnosti, najmä v oblasti odpadu, nemohli dôkladne preskúmať skutočný rozsah a závažnosť týchto foriem trestnej činnosti a posúdiť súvisiace všeobecné trendy v dotknutých členských štátoch.

Súčasťou stanovovania priorít ochrany životného prostredia je vytvorenie organizačnej štruktúry príslušných orgánov, ktoré sa zaoberajú environmentálnymi prípadmi a ktoré disponujú primeranými právomocami na plnenie svojich úloh a primeranými ľudskými a rozpočtovými zdrojmi.

Vo všeobecnosti majú všetky členské štáty k dispozícii inštitucionálne štruktúry na boj proti environmentálnej trestnej činnosti, ktoré sú v členských štátoch podobné, aj keď existujú určité rozdiely, pokiaľ ide o konkrétne rozdelenie právomocí medzi viaceré dotknuté orgány a ich rozčlenenie na centrálnu a územnú úroveň, ako aj o systém monitorovania a sankcionovania porušovania environmentálnych právnych predpisov vrátane predpisov v oblasti odpadu.

V kontexte vzájomného hodnotenia sa zistilo, že v niektorých členských štátoch je takáto štruktúra dobre zavedená a komplexná, pričom právomoci príslušných útvarov sú jasné a dobre rozčlenené; v iných členských štátoch existuje priestor na zlepšenie organizačnej štruktúry, pričom je potrebné posilniť vnútroštátnu kapacitu na boj proti environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom.

V hodnotení sa tiež zdôraznil význam zabezpečenia úzkej spolupráce všetkých príslušných vnútroštátnych orgánov vrátane justičných orgánov s cieľom vytvoriť synergie a zvýšiť odolnosť vnútroštátneho systému ochrany životného prostredia a presadzovania predpisov v tejto oblasti.

Miera inštitucionalizácie spolupráce medzi všetkými zainteresovanými stranami zapojenými do boja proti environmentálnej trestnej činnosti sa v jednotlivých členských štátoch líši.

V niektorých z nich sa takáto spolupráca uskutočňuje na neformálnom základe a ad hoc: tento prístup sa však môže za určitých neočakávaných okolností ukázať nestabilný, pričom v každom prípade vzniká otázka prenosu znalostí; v iných členských štátoch existuje formálnejší a štruktúrovanejší medziinštitucionálny rámec, ktorý je často založený na protokoloch alebo memorandách o porozumení, v niektorých prípadoch zahŕňa multidisciplinárne platformy na koordináciu takejto spolupráce, čo možno považovať za najlepší postup, ktorý umožňuje zvýšiť účinnosť systémov prevencie a presadzovania.

Zložitosť výziev, ktoré vyplývajú z environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom a technická povaha tejto trestnej činnosti si vyžadujú vysokú úroveň právnych a technických znalostí zo strany všetkých príslušných orgánov, ktoré sú zapojené do boja proti týmto formám trestnej činnosti, tak na ústrednej, ako aj na miestnej úrovni.

Orgány niektorých hodnotených členských štátov poukázali na to, že vzhľadom na malý význam environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom v ich jurisdikcii nepovažujú za vhodné zriadiť špecializované štruktúry na predchádzanie týmto formám trestnej činnosti a boj proti nim.

V kontexte vzájomného hodnotenia sa však opakovane zdôraznilo, že je potrebná vysoká úroveň špecializácie úradníkov pracujúcich v tejto oblasti. Potrební sú aj špecializovaní vyšetrovatelia, ktorí zohľadnia finančnú a hospodársku stránku environmentálnej trestnej činnosti, najmä v prípade závažných trestných činov.

V rámci Európskej únie je úroveň špecializácie príslušných zamestnancov až na určité výnimky primeranejšia v prípade environmentálnych orgánov a do určitej miery v prípade polície a colných orgánov, pričom v niektorých členských štátoch existuje priestor na zlepšenie, keďže špecializovaný personál sa okrem environmentálnej trestnej činnosti venuje aj iným povinnostiam alebo pôsobí len na ústrednej, a nie na miestnej úrovni.

Naopak, takáto špecializácia je často nedostatočná v prípade justície. Vo väčšine členských štátov na jednej strane neboli zriadené špecializované justičné štruktúry na riešenie environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom a na strane druhej sa na riešenie trestnoprávných prípadov v tejto oblasti neprideluje špecializovaný prokurátor ani sudca. To však nevyklučuje možnosť, že prokurátori a sudcovia mohli získať *de facto* špecializované odborné znalosti pri riešení prípadov environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom. Viacerých členským štátom boli adresované odporúčania s cieľom zvýšiť špecializáciu justície v tejto oblasti.

Na získanie takejto špecializácie a odborných znalostí a na zabezpečenie neustálej aktualizácie znalostí zamestnancov o právnych predpisoch a procesných požiadavkách v tejto oblasti, ktoré sa neustále vyvíjajú, je okrem iného nevyhnutná pravidelná a rozsiahla ďalšia odborná príprava na začiatku, ako aj počas celej kariéry vrátane spoločnej odbornej prípravy orgánov presadzovania práva a justičných orgánov. Jej súčasťou by mala byť aj účasť na odbornej príprave, ktorá je k dispozícii na úrovni EÚ, ako je CEPOL a príslušné siete.

V niektorých členských štátoch sú špecializované policajné útvary/jednotky, ktoré sa zaoberajú environmentálnou trestnou činnosťou, súčasťou oddelení hospodárskej a finančnej trestnej činnosti v rámci štátnej polície, čo sa považuje za najlepší postup, pretože environmentálna trestná činnosť je motivovaná najmä finančným ziskom a môže si vyžadovať finančné vyšetovanie.

Ďalším nedostatkom uvedeným v hodnotení je, že počet inšpektorov a skutočne vykonaných inšpekcií vrátane fyzických kontrol často nepostačuje na to, aby sa primerane bojovalo proti environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom.

Tieto dva aspekty spolu súvisia, keďže nedostatok ľudských zdrojov vedie k nízkemu počtu kontrol (najmä kontrol ad hoc a kombinovaného environmentálneho a finančného vyšetovania atď.) a osobitných vyšetovaní. Miera odhaľovania environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom je preto pomerne nízka a v niektorých prípadoch je trestné stíhanie takýchto trestných činov štatisticky bezvýznamné. Môže tak vznikáť dojem, že takáto trestná činnosť neexistuje, čo môže členským štátom brániť v posilňovaní systémov monitorovania a presadzovania s cieľom bojovať proti týmto formám trestnej činnosti. Všetky tieto faktory spôsobujú v mnohých členských štátoch nedostatočnú proaktivitu.

Najmä pokiaľ ide o preventívne opatrenia, zatiaľ čo niektoré členské štáty vyjadrili názor, že na zabránenie týmto formám trestnej činnosti môžu postačovať právne predpisy, inšpekcie a licenčné požiadavky, iné členské štáty sú aktívnejšie a zapájajú sa do preventívnych programov, informačných, vzdelávacích a osvetových kampaní atď.

Všetky členské štáty vytvorili právny rámec na riešenie environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom, pričom vymedzili súvisiace trestné činy a sankcie. Podľa zistení hodnotenia sa však v niektorých členských štátoch potenciál systémov presadzovania práva a systémov trestného práva nevyužíva naplno, obzvlášť v niektorých prípadoch sa presadzovanie správneho práva považuje za menej problematické a účinnejšie ako následné opatrenia na justičnej úrovni. Preto sa v kontexte hodnotenia dotknutým členským štátom odporučilo, aby prehodnotili rovnováhu medzi správnym a trestnoprávnym prístupom k týmto formám trestnej činnosti.

Okrem toho rozlíšenie medzi systémom správnych a trestných sankcií nie je vždy veľmi jasné z dôvodu chýbajúcich alebo nejasných právnych vymedzení. Preto sa v kontexte hodnotenia dotknutým členským štátom odporučilo, aby na základe presných vopred stanovených kritérií objasnili rozlíšenie medzi trestnými činmi a prečinmi, aby nebolo pochyb o závažnosti environmentálnej trestnej činnosti.

Ďalšia z výziev identifikovaných v hodnotení súvisí s určitými ťažkosťami pri výklade a uplatňovaní určitých pojmov, ako je napríklad „environmentálna škoda“, „riziko poškodenia“ a „rozsah škody“, ktoré prokurátori často vykladajú v závislosti od jednotlivých prípadov. Preto sa dotknutým členským štátom odporučilo ďalšie preskúmanie právnych predpisov a/alebo prijatie príslušných usmernení s cieľom uľahčiť tieto úlohy.

Zodpovednosť právnických osôb za trestné činy súvisiace s odpadom ustanovili členské štáty rôznymi formami. Niektoré v tejto súvislosti ustanovili trestnú zodpovednosť právnických osôb. Iné ustanovili správnu zodpovednosť. V niektorých členských štátoch, v ktorých boli ustanovené len pokuty pre podniky, sa tieto pokuty považujú za nedostatočné.

V niektorých členských štátoch nie je používanie špeciálnych vyšetrovacích techník (ako je pozorovanie, infiltrácia, odpočúvanie telefónov atď.) v rámci vyšetrovania environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom povolené, pokiaľ neexistuje súvislosť s hospodárskymi a finančnými trestnými činmi. Týmto členským štátom sa odporúča, aby túto možnosť ustanovili, pokiaľ je to primerané z hľadiska dotknutého trestného činu.

Vyzdvihli sa určité ťažkosti v súvislosti s dôkazmi, medzi ktoré patrí prípustnosť dôkazov získaných správnymi orgánmi, ktoré nepodliehajú prísny trestno-procesným pravidlám, a preto sa nemôžu vždy použiť v súdnych konaniach.

Súkromný sektor zohráva dôležitú úlohu pri ochrane životného prostredia, ako aj pri prevencii a zvyšovaní informovanosti; jeho spolupráca s orgánmi presadzovania práva môže zásadným spôsobom prispieť k informovaniu o environmentálnych škodách. Úroveň a formy spolupráce medzi verejným a súkromným sektorom sa však v jednotlivých členských štátoch líšia; v niektorých prebieha neformálne, zatiaľ čo v iných existuje formálny rámec pre verejno-súkromné partnerstvá, ktoré sú často založené na protokoloch alebo memorandách o porozumení. V kontexte hodnotenia sa členským štátom, ktoré tak ešte neurobili, odporučilo vytvorenie takýchto štruktúrovaných foriem spolupráce.

Najmä pokiaľ ide o MVO, vo všetkých členských štátoch sa nemôžu zúčastňovať na trestnom konaní a vystupovať ako poškodená strana; v niektorých prípadoch sa ich príspevok obmedzuje na podávanie podnetov a na vykonávanie osvetových a vzdelávacích činností; v niekoľkých členských štátoch MVO v tejto oblasti nezohrávajú nijakú významnú úlohu.

S cieľom podnietiť oznamovanie environmentálnych priestupkov občanmi príslušné orgány v niekoľkých členských štátoch prijali opatrenia (napríklad horúce linky, aplikácie pre smartfóny alebo online nástroje) na uľahčenie ich anonymného oznamovania.

Miera znalosti polície, colných orgánov a justičných orgánov a ich účasti na činnostiach orgánov a sietí EÚ a medzinárodných fór činných v oblasti environmentálnej trestnej činnosti sa líši, pričom v niektorých prípadoch existuje priestor na užšiu a formálnejšiu medzinárodnú spoluprácu.

Členské štáty vo všeobecnosti oceňujú podporu a koordináciu zo strany Europolu, Eurojustu a EJS; v určitých prípadoch by sa však spolupráca s nimi mohla posilniť, pretože niektoré členské štáty v plnej miere nevyužívajú služby a produkty, ktoré môžu tieto orgány v súvislosti s environmentálnou trestnou činnosťou poskytovať.

Schopnosť systémov členských štátov predchádzať nezákonnej preprave odpadu alebo ju odhaľovať závisí predovšetkým od úrovne zamerania/stanovenia priorít a je ovplyvnená rôznymi faktormi, ako sú napríklad: dostupnosť ľudských a technických zdrojov, stupeň ich špecializácie, počet vykonaných inšpekcií, efektívnosť spolupráce medzi všetkými zainteresovanými orgánmi na vnútroštátnej úrovni a efektívnosť medzinárodnej spolupráce so štátmi pôvodu a určenia odpadu s cieľom uľahčiť návrat odpadu do týchto krajín a zabezpečiť, aby s ním riadne nakladali. Vo všeobecnosti sa v hodnotení zdôraznilo, že v mnohých členských štátoch existuje možnosť zlepšiť niektoré z týchto aspektov, a tak zvýšiť kapacitu ich systému efektívnejšie riešiť tieto formy trestnej činnosti.

V niektorých členských štátoch sa odpad z elektrických a elektronických zariadení (OEEZ) a vozidlá po dobe životnosti (ELV) považujú za prioritné odpadové toky a podliehajú osobitným inšpekčným činnostiam a analýzám, ktoré zahŕňajú nielen dokladové, ale aj fyzické kontroly; takéto opatrenia sa však neuplatňujú vo všetkých členských štátoch.

Členské štáty sa nabádajú, aby environmentálnu trestnú činnosť, a konkrétne nezákonnú prepravu odpadu, vnímali zo širšieho hľadiska ako súčasť hospodárskej trestnej činnosti, ktorú často páchajú organizované zločinecké skupiny, a aby zohľadňovali jej hospodárske aspekty a finančné dôsledky pre životné prostredie a spoločnosť.

Pokiaľ ide o výrobu nebezpečných látok, v súvislosti s ktorými môžu mať nezákonné činnosti významný vplyv nielen na životné prostredie, ale aj na verejné zdravie, ako aj o manipuláciu s takýmito látkami, v hodnotení sa zdôraznilo, že je mimoriadne dôležité zabezpečiť primeranú koordinovanú reakciu na hrozby, ktoré predstavujú chemické, biologické, rádiologické a jadrové materiály. Na tento účel sa v hodnotení zdôraznil význam primeraných kontrol, využívania spravodajských informácií a hodnotení rizika, ako aj štruktúrovaných foriem spolupráce s cieľom posilniť systémy členských štátov zamerané na systémy odhaľovania a presadzovania v tejto oblasti.

Vzhľadom na uvedené sa kapacita na splnenie komplexnej a mnohostrannej úlohy, akou je predchádzanie environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom a boj proti nej, ktorá si vyžaduje primerané ľudské a finančné zdroje, v jednotlivých členských štátoch líši. Vo všeobecnosti sa odporúča vyššia úroveň stanovovania priorít na politickej a strategickej úrovni, aby sa zabezpečil účinný systém monitorovania a presadzovania v tejto oblasti.

Na všeobecnejšej úrovni by ďalšie úsilie členských štátov zamerané na plné využitie potenciálu vnútroštátnych systémov presadzovania práva a systémov trestného práva zapojením všetkých zainteresovaných strán na rovnakej úrovni prostredníctvom účinného využívania všetkých dostupných nástrojov a posilnením medzinárodnej spolupráce mohlo prispieť k dosiahnutiu lepšej správy environmentálnych záležitostí v celej EÚ a v cezhraničnom kontexte.

III – NÁRODNÁ ENVIRONMENTÁLNA STRATÉGIA

HLAVNÉ ZISTENIA A ZÁVERY

V čase hodnotenia chýbal vo väčšine členských štátov strategický prístup k riešeniu environmentálnej trestnej činnosti a vo väčšine z nich chýbal aj jednotný strategický dokument, v ktorom by sa komplexne vymedzovala vnútroštátna politika boja proti tejto forme trestnej činnosti.

Len niekoľko členských štátov vypracovalo celkovú národnú environmentálnu stratégiu vymedzujúcu vnútroštátnu politiku na centrálnej úrovni, ktorej prijatie sa považuje za príklad najlepšieho postupu, ktorý by mali nasledovať ostatné členské štáty.

Experti preto v mnohých hodnotiacich správach zdôraznili, že je potrebné prehodnotiť úroveň priority, ktorá sa prisudzuje tomuto druhu trestnej činnosti.

V niekoľkých členských štátoch sa strategicky zamerané prvky stanovujú vo všeobecnejšom rámci, ktorý sa zaoberá aj otázkami súvisiacimi s environmentálnou trestnou činnosťou, alebo v súbore rôznych osobitných dokumentov, ako sú akčné plány, národné programy alebo projekty, v ktorých sa vymedzujú ciele, ktoré sa majú dosiahnuť na vnútroštátnej úrovni, a úlohy, ktoré majú plniť príslušné vnútroštátne orgány. Tieto dokumenty môžu do určitej miery zohrávať strategickú úlohu v boji proti environmentálnej trestnej činnosti; v niektorých prípadoch sa však obmedzujú len na stanovenie opatrení, ktoré majú vykonávať environmentálne orgány, a nie iné orgány presadzovania práva.

Členské štáty prijali na základe právnych predpisov EÚ o odpade aj ďalšie dokumenty, ako napríklad: národný plán odpadového hospodárstva, ktorý predstavuje právnu požiadavku podľa článku 28 smernice 2008/98/ES o odpade a obsahuje niekoľko opatrení súvisiacich s bojom proti trestnej činnosti v oblasti odpadu; národný plán environmentálnych kontrol, ktorý predstavuje právnu požiadavku v súlade s článkom 50 nariadenia (ES) č. 1013/2006 zmeneného nariadením (EÚ) č. 660/2014 (nariadenie o preprave odpadu) a upravuje inšpekcie a kontroly cezhraničnej prepravy odpadu.

Aj keď tieto dokumenty vymedzujú určité aspekty dodržiavania predpisov v oblasti monitorovania odpadu a kontroly prepravy odpadu vo vzťahu ku konkrétnym cieľom, ako aj opatrenia a činnosti, ktoré sa majú prijať na ich dosiahnutie, a súvisiace úlohy príslušných orgánov v tomto kontexte, stále odrážajú len politiky špecifické pre jednotlivé sektory a nepredstavujú globálnu národnú stratégiu boja proti environmentálnej trestnej činnosti.

V niekoľkých členských štátoch je strategický prístup k environmentálnej trestnej činnosti podporený zriadením orgánov alebo subjektov s koordinačnými funkciami na účely vykonávania národnej environmentálnej stratégie, čím sa zabezpečuje celková súdržnosť vnútroštátnej politiky na riešenie tejto formy trestnej činnosti; možno to považovať za osvedčený postup, ktorý by mali nasledovať ostatné členské štáty.

Vo všeobecnosti môže absencia strategického prístupu viesť k riziku nedostatočnej jednotnosti pri riešení tejto formy trestnej činnosti. Ešte zreteľnejšie je to v tých členských štátoch, v ktorých sú právomoci v oblasti životného prostredia veľmi roztrieštené, a v ktorých je preto strategický prístup, do ktorého sú zapojené všetky orgány na politickej úrovni, ešte dôležitejší.

V kontexte hodnotenia sa preto opakovane zdôraznilo, že je potrebný celkový strategicky zameraný prístup k predchádzaniu environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom a k boju proti nej zahŕňajúci činnosti v oblasti monitorovania a presadzovania práva.

Na tento účel sa poukázalo na to, že dokumenty a plány v oblasti prevencie a riadenia by sa mali opierať o národnú stratégiu, v ktorej sa stanovujú vnútroštátne priority na politickej a administratívnej úrovni v tejto oblasti na základe celkovej analýzy environmentálnej trestnej činnosti na vnútroštátnej úrovni s cieľom vytvoriť ucelený rámec na boj proti všetkým formám tejto trestnej činnosti.

Koordinovaná národná stratégia by umožnila vytvoriť formálnejší rámec pre vnútroštátnu politiku a spoluprácu na strategickej úrovni, a tým zlepšiť predchádzanie environmentálnej trestnej činnosti, jej odhaľovanie a boj proti nej, a to na vnútroštátnej úrovni i v celej EÚ.

Strategický prístup by tiež pomohol určiť vnútroštátne priority, pokiaľ ide o výskum, vyšetrovanie a trestné stíhanie v tejto oblasti, vymedziť príslušné úlohy a povinnosti všetkých relevantných aktérov, ako aj zabezpečiť, aby sa všetci z nich špecializovali, odborne školili a účinne spolupracovali. Prispelo by to k zameraniu sa na porušovanie a nedodržiavanie požiadaviek príslušných právnych predpisov prostredníctvom účinnejšieho presadzovania v oblasti životného prostredia.

V čase hodnotenia nebol v žiadnom z hodnotených členských štátov vyčlenený osobitný rozpočet na predchádzanie environmentálnej trestnej činnosti ani na boj proti nej. Nezdá sa však, že by to malo negatívny vplyv, pretože členské štáty dokážu využiť na plnenie svojich povinností v tejto oblasti všeobecný rozpočet na presadzovanie práva alebo finančné prostriedky EÚ.

ODPORÚČANIA

- *Členské štáty, ktoré zatiaľ neprijali národnú environmentálnu stratégiu pre environmentálnu trestnú činnosť, sa nabádajú, aby tak urobili čo možno najskôr a aby zväzili prijatie akčného plánu na vykonávanie tejto stratégie s cieľom zvýšiť celkovú súdržnosť a konzistentnosť príslušných opatrení v tejto oblasti.*
- *Táto stratégia by mala obsahovať ciele a priority vnútroštátnej politiky v tejto oblasti trestnej činnosti, jasne stanoviť úlohy a povinnosti všetkých príslušných orgánov zapojených do boja proti tomuto druhu trestnej činnosti a formy ich spolupráce, potrebné zdroje, ako aj postupy a mechanizmy na pravidelné monitorovanie dosiahnutých výsledkov.*
- *Členským štátom sa takisto odporúča, aby koordináciou vykonávania uvedenej stratégie poverili jeden orgán/subjekt alebo jednu kooperačnú štruktúru a zabezpečili pravidelnú aktualizáciu a preskúmanie tejto stratégie na základe prístupu založeného na analýze rizika s cieľom zohľadniť príslušný vývoj a trendy, ako aj súvisiace hrozby týkajúce sa environmentálnej trestnej činnosti.*

IV – ŠTATISTIKA

HLAVNÉ ZISTENIA A ZÁVERY

Jeden z hlavných nedostatkov zistených v rámci 8. kola vzájomných hodnotení vo väčšine členských štátov sa týka toho, ako správne orgány, orgány presadzovania práva a justičné orgány zberajú úplné, spoľahlivé a aktualizované štatistické údaje o environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom, ktoré sa týkajú kontroly, vyšetrovania a následných opatrení v súvislosti s prípadmi porušenia právnych predpisov v oblasti životného prostredia.

Štatistiky, ktoré poskytli členské štáty v kontexte vzájomného hodnotenia, sú v mnohých prípadoch neúplné, niekedy neuvádzajú všetky druhy trestnej činnosti v oblasti odpadu a nie sú dostatočne podrobné, často bez členenia konkrétnych druhov environmentálnej trestnej činnosti, a teda neukazujú, aký podiel environmentálnej trestnej činnosti predstavuje trestná činnosť v oblasti odpadu, ani počet páchatel'ov. V niektorých členských štátoch sú zavedené systémy, v ktorých všetky príslušné orgány zbierajú environmentálne štatistiky, ale tieto údaje nie sú centrálné spracúvané; v iných prípadoch niektoré orgány zapojené do boja proti environmentálnej trestnej činnosti nezostavujú príslušné štatistiky.

Vykazované štatistiky okrem toho často nepokrývajú všetky fázy správneho a trestného konania, a teda neumožňujú vyvodiť závery, pokiaľ ide o pokrok a výsledok konkrétnych prípadov a konaní. V niektorých prípadoch štatistiky síce vykazujú počet trestných stíhaní, ale neposkytujú žiadne informácie o počte vyšetrovaní, ktoré boli ukončené, alebo o počte odsúdení, a teda neumožňujú porovnať počet vyšetrovaných prípadov s počtom stíhaných a odsúdených osôb.

Je potrebné zdôrazniť, že komplexné štatistiky by mali zahŕňať všetky porušenia právnych predpisov v oblasti životného prostredia, čiže trestné činy aj menej závažné porušenia, a to vo všetkých fázach konania – inšpekcie podľa správneho práva, vyšetrovania trestných činov, trestné stíhanie, súdne konanie.

Môžu zahŕňať okrem iného druh trestného činu a konkrétne vyšetrovacie opatrenie, počet oznámených trestných činov, počet vykonaných vyšetrovaní a rozhodnutia o nevyšetrovaní určitých druhov environmentálnej trestnej činnosti, počet trestných stíhaní a odsúdení, sankcie, správne delikty a uložené pokuty, počet obetí a počet podnetov zo strany obeť, počet cezhraničných prípadov, výsledky žiadostí o vzájomnú právnu pomoc/EVP a dĺžku trvania konania.

V žiadnom z členských štátov neexistuje jednotný orgán, ktorý by na centrálnej úrovni riadil a koordinoval štatistiky, a vo väčšine z nich neexistuje ani centralizovaný zber štatistických údajov o trestnej činnosti v oblasti odpadu. Takéto štatistiky síce existujú, ale vedú ich samostatne jednotlivé vnútroštátne orgány na základe vlastného systému, nie sú predmetom výmeny ani sa nevyužívajú na vyčíslenie vykonanej práce či na vykonanie hĺbkových analýz. Okrem toho sú štatistické systémy navzájom nezávislé a často sa medzi jednotlivými orgánmi výrazne líšia, pričom využívajú rôzne kritériá a/alebo rôzne databázy.

V niekoľkých členských štátoch existujú dobre vypracované nástroje na správu a zber údajov, na zaznamenávanie a nahlasovanie všetkých relevantných informácií v oblasti životného prostredia, ktoré sú prístupné všetkým príslušným orgánom zapojeným do predchádzania environmentálnej trestnej činnosti a do boja proti nej, a to s obmedzeným prístupom verejnosti, čo hodnotiace tímy považovali za osvedčené postupy. Aj v týchto prípadoch majú rôzne inštitúcie vlastné systémy zberu údajov bez vzájomnej súčinnosti, preto existuje priestor na zlepšenie, pokiaľ ide o prepojenia medzi existujúcimi systémami a porovnávanie a analýzu informácií medzi inštitúciami.

Len v niekoľkých členských štátoch prebiehajú iniciatívy alebo plány týkajúce sa možného zriadenia spoločných platforiem na zlučovanie štatistík o environmentálnej trestnej činnosti medzi rôznymi orgánmi alebo zavedenia povinnosti nahlasovania takýchto údajov jednému vnútroštátnemu orgánu.

Vzhľadom na existenciu viacerých samostatných štatistických zdrojov a absenciu centralizovanej databázy environmentálnej trestnej činnosti alebo aspoň prepojených a integrovaných štatistík nie sú k dispozícii žiadne súhrnné, konsolidované údaje o nahlásených trestných činoch v tejto oblasti ani analýza úplného súboru údajov.

Z toho vyplýva nedostatok informácií o celom toku prípadov od správnych orgánov, cez políciu, prokuratúru až po súdy, pričom environmentálne trestné činy nemožno sledovať v rámci jedného štatistického systému s cieľom získať celkový obraz o tomto druhu trestnej činnosti.

Absencia ucelených štatistík ohrozuje celkové hodnotenie práce, ktorú vykonávajú všetci aktéri zapojení do boja proti environmentálnej trestnej činnosti, a mohla by sťažiť aj prijímanie rozhodnutí vlády v tejto oblasti.

Na uľahčenie prístupu k informáciám a na umožnenie porovnania a analýzy údajov zozbieraných rôznymi inštitúciami je preto nevyhnutný centralizovaný a integrovaný prístup k zberu všetkých štatistických údajov o životnom prostredí komplexným, systematickým a spoľahlivým spôsobom, pokiaľ možno s vytvorením centralizovanej databázy a/alebo ústredného orgánu zodpovedného za spravovanie príslušných údajov.

To by na jednej strane umožnilo podrobne analyzovať a preskúmať rozsah nových trendov a vývoja v tejto oblasti, a tak získať realistický celkový obraz o tomto rozmáhajúcom sa druhu trestnej činnosti.

Na druhej strane by to uľahčilo výmenu spravodajských informácií a posudzovanie a analýzu rizika, ako aj hodnotenie účinnosti vnútroštátneho právneho systému a systému presadzovania práva v oblasti životného prostredia na účely prijímania alebo prípadnej úpravy príslušných preventívnych a následných opatrení na boj proti trestnej činnosti v tejto oblasti.

ODPORÚČANIA

- *Členské štáty sa nabádajú, aby vypracovali centralizovaný a integrovaný prístup k zberu systematických, spoľahlivých a aktuálnych štatistík o environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom, za jednotlivé príslušné orgány, s cieľom umožniť konzistentné a koherentné porovnávanie a analyzovanie relevantných informácií medzi inštitúciami.⁸*
- *Uvedené štatistiky by mali zahŕňať všetky nahlásené porušenia environmentálnych právnych predpisov a všetky fázy súvisiacich trestných a správnych konaní s rozčlenenými údajmi o trestnej činnosti v oblasti odpadu, ako aj súbory a analýzu metaúdajov a mali by byť k dispozícii všetkým zainteresovaným stranám.*
- *Členské štáty by mali využívať dostupné štatistické údaje o environmentálnej trestnej činnosti na vypracovanie komplexných environmentálnych hodnotení na základe rizík a na vykonávanie strategických hodnotení s cieľom posúdiť účinnosť svojich vnútroštátnych systémov a v prípade potreby ich prispôbiť v záujme účinnejšieho boja proti tejto forme trestnej činnosti.*

⁸ Niekoľko členských štátov vyjadrilo v súvislosti s týmto odporúčaním obavy, pričom okrem iného zdôraznili, že jeho vykonávanie by si vyžiadalo značné zdroje, alebo že prepojenie štatistík môže byť zložité.

- *Členské štáty sa nabádajú, aby zlepšili informačné kanály pre údaje o environmentálnej trestnej činnosti medzi príslušnými orgánmi zväžením vytvorenia centralizovanej databázy alebo zabezpečením prepojenia a interoperability medzi existujúcimi databázami, ako aj zriadením ústredného orgánu zodpovedného za spravovanie príslušných údajov.*

V – PREVENTÍVNE OPATRENIA

HLAVNÉ ZISTENIA A ZÁVERY

Najlepším spôsobom, ako zabrániť porušovaniu environmentálnych právnych predpisov, je posilniť preventívne opatrenia v tejto oblasti. Účinné preventívne opatrenia sú komplexnou zložkou boja proti environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom, na ktorej sa podieľajú viaceré inštanície.

Vo všeobecnosti prevencia týchto foriem trestnej činnosti pozostáva z regulačného prostredia a priebežného dohľadu: všeobecná prevencia v tejto oblasti sa zabezpečuje vykonávaním právnych predpisov a sankcií, pravidelnými vopred ohlásenými a neohlásenými kontrolami na mieste, ako aj požiadavkami, ktoré sa vzťahujú na udeľovanie povolení a licencií.

Povolenia na prevádzku zariadení a na zber alebo prepravu odpadu, ako aj povinnosti týkajúce sa vyhlásení o tokoch odpadu a poskytovania ďalších informácií o životnom prostredí stanovujú jasné prevádzkové podmienky na ochranu životného prostredia a zníženie rizika podvodu.

K predchádzaniu environmentálnej trestnej činnosti okrem toho prispievajú aj vnútroštátne právne predpisy, ktorými sa transponuje smernica 2004/35/ES z 21. apríla 2004 o environmentálnej zodpovednosti pri prevencii a odstraňovaní environmentálnych škôd, a najmä zásada „znečisťovateľ platí“, na ktorej je táto smernica založená.

Vnútroštátne právne predpisy o odpade, ktoré obsahujú požiadavky na monitorovanie riadneho a bezpečného zneškodňovania odpadu, môžu tiež nepriamo prispieť k predchádzaniu environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom.

Okrem týchto aspektov existujú v prístupoch členských štátov k predchádzaniu environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom značné rozdiely. V niektorých členských štátoch prevláda názor, že zásady a ustanovenia stanovené v trestnom a správnom práve s príslušnými sankciami za porušenie právnych predpisov v oblasti životného prostredia v spojení so systémom environmentálnych licencií a inšpekcií, ktoré sa tiež považujú za mechanizmus predchádzania environmentálnej trestnej činnosti, postačujú na to, aby v tejto oblasti trestnej činnosti zohrávali odstrašujúcu a preventívnu úlohu. Preto v týchto členských štátoch neexistujú žiadne alebo len nedostatočné osobitné národné programy alebo projekty, právne predpisy alebo osvetové iniciatívy zamerané na prevenciu, ktoré sa špecificky zameriavajú na environmentálnu trestnú činnosť vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom.

Niektoré členské štáty využívajú svoje programy odpadového hospodárstva a programy predchádzania vzniku odpadu, ktoré predstavujú právnu požiadavku uloženú smernicou 2008/98/ES, na zavedenie preventívnych opatrení zameraných na občanov alebo hospodárske subjekty pôsobiace v environmentálnej oblasti.

Hlavným cieľom týchto programov je však stanoviť koordinovaný vnútroštátny prístup k predchádzaniu vzniku odpadu, pričom environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom sa nevenuje osobitná pozornosť. V kontexte hodnotení sa v tejto súvislosti zdôraznilo, že by bolo užitočné, keby takéto programy mohli byť podporené plánom činností v oblasti monitorovania a presadzovania práva zameraným na tých, ktorí nedodržiavajú opatrenia týkajúce sa predchádzania vzniku odpadu a nakladania s ním.

Iné členské štáty uplatňujú v oblasti predchádzania environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom aktívnejší prístup a už sa v tejto oblasti angažujú prostredníctvom iniciatív, medzi ktoré patria preventívne programy, informačné, vzdelávacie a osvetové kampane so zameraním na školy, miestne komunity, osobitné skupiny a súkromný sektor, najmä prevádzkovateľov odpadového hospodárstva.

Je však potrebné zdôrazniť, že takéto preventívne činnosti sú najčastejšie organizované v širšom kontexte ochrany životného prostredia a environmentálneho vzdelávania. Hoci je pozitívny vplyv týchto opatrení zrejmý, pretože podporujú zákonné konanie a ochranu životného prostredia, malo by sa tiež zdôrazniť, že sa osobitne nezameriavajú na predchádzanie environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom.

Okrem toho sa miera zapojenia verejných orgánov – orgánov ochrany životného prostredia alebo presadzovania práva – v tejto oblasti v rámci EÚ rôzni. Niektoré členské štáty ponúkajú príklady najlepších postupov, pretože sa v nich organizuje široká škála preventívnych činností, ktoré sa zameriavajú na rôzne sektory spoločnosti; niekoľko členských štátov zašlo ešte ďalej a do svojich právnych predpisov začlenilo osobitné ustanovenia na riešenie tohto druhu trestnej činnosti, ako napríklad zákaz platieb v hotovosti v rámci obchodovania s odpadom či vytvorenie povinného registra pôvodcov odpadu alebo prevádzkovateľov odpadového hospodárstva. V iných členských štátoch stále existuje priestor na zlepšenie, pokiaľ ide o ďalšiu podporu týchto činností a opatrení.

Rôzna je aj miera zapojenia súkromného sektora do predchádzania trestnej činnosti v oblasti odpadu, keďže v niektorých členských štátoch takáto spolupráca neexistuje alebo je nedostatočná, zatiaľ čo v iných sa súkromný sektor v tejto oblasti aktívne angažuje, okrem iného vykonávaním činností na zvyšovanie informovanosti alebo prostredníctvom rôznych foriem spolupráce, hoci často existuje priestor na zlepšenie.

Úroveň informovanosti občanov o životnom prostredí sa v jednotlivých členských štátoch tiež líši. V niekoľkých členských štátoch, najmä v tých, kde má ochrana životného prostredia tradíciu, občania zvyčajne oznamujú možné environmentálne trestné činy, o ktorých sa dozvedia. S cieľom povzbudiť ich, aby tak robili, niekoľko členských štátov využíva horúce linky, aplikácie pre smartfóny alebo možnosti nahlasovania cez webové sídlo príslušných orgánov bez toho, aby bolo potrebné zverejniť totožnosť nahlasovateľa, čím verejnosť podnecujú k nahlasovaniu možných porušení.

Dôležitú úlohu môžu pri predchádzaní environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom zohrávať aj mimovládne organizácie, okrem iného poskytovaním informácií a údajov orgánom presadzovania práva, avšak aj v tomto ohľade sa situácia sa v jednotlivých členských štátoch rôzni. V niektorých členských štátoch verejné orgány spolupracujú s MVO v tejto oblasti a/alebo poskytujú podporu a/alebo financovanie na ich činnosti, zatiaľ čo v iných členských štátoch neexistuje žiadna alebo len nedostatočná spolupráca a/alebo podpora vo vzťahu k MVO.

V kontexte hodnotenia sa zdôraznilo, že organizovanie viacerých verejných osvetových kampaní týkajúcich sa trestnej činnosti v oblasti odpadu môže byť prospešná z hľadiska propagácie kultúry dodržiavania právnych predpisov, lepšieho dodržiavania predpisov zo strany regulovaných hospodárskych subjektov a/alebo nahlasovania možných trestných činov zo strany verejnosti; to môže prispieť k zlepšeniu predchádzania trestnej činnosti v oblasti odpadu.

Takisto sa zdá užitočné organizovať osvetové kampane zamerané na určité rizikové skupiny, rizikové druhy správania a vysokorizikové toky odpadu; v tejto súvislosti je mimoriadne dôležitý dôraz na vzdelávanie detí.

Okrem toho sa zdôraznilo, že zverejňovanie informácií o škodách spôsobených porušovaním právnych predpisov v oblasti životného prostredia a o úspešných prípadoch by mohlo pomôcť pri zvyšovaní dôvery v orgány verejnej moci a pri podnecovaní občanov, aby boli aktívnejší pri nahlasovaní porušení, keďže verejnosť by vedela, že orgány na podnety náležite reagujú.

ODPORÚČANIA

- *Členské štáty sa nabádajú, aby predchádzaniu environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom venovali prioritnú pozornosť a na tento účel využívali alebo ďalej rozvíjali širokú škálu činností a programov zameraných na verejnosť, ako aj na súkromný sektor.*
- *Členské štáty sa nabádajú najmä k tomu, aby pravidelne uskutočňovali verejné informačné, vzdelávacie a osvetové kampane zamerané na predchádzanie environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom, okrem iného so zameraním na určité rizikové skupiny (najmä deti), určité druhy rizikového správania a vysokorizikové toky odpadu.*
- *Členské štáty sa tiež vyzývajú, aby zvážili vytvorenie osobitných nahlasovacích miest pre environmentálne trestné činy s cieľom podnietiť občanov, aby informovali príslušné orgány o možnom porušovaní právnych predpisov v oblasti životného prostredia.*
- *Členské štáty sa nabádajú, aby posilnili spoluprácu so súkromným sektorom vrátane MVO, pokiaľ ide o predchádzanie environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom.*

VI – ŠTRUKTÚRY – JUSTÍCIA

HLAVNÉ ZISTENIA A ZÁVERY

Štruktúra a organizácia justície sa v jednotlivých členských štátoch líši, a to aj pokiaľ ide o to, ktoré orgány sú príslušné riešiť prípady environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom.

Vzhľadom na špecifickosť právnych predpisov v oblasti životného prostredia a zložitosť odhaľovania ich nedodržiavania úspešné vyšetovanie, trestné stíhanie a odsúdenie v prípadoch environmentálnej trestnej činnosti do veľkej miery závisí od toho, aké zručnosti a skúsenosti majú orgány zodpovedné za vyšetovanie a súdny proces. Preto je mimoriadne dôležitá vysoká úroveň chápania problematiky a odborných znalostí justičných orgánov v tejto oblasti.

Podľa zistení vzájomného hodnotenia však miera špecializácie a odborných znalostí justičných orgánov v oblasti environmentálnej trestnej činnosti často nie je uspokojivá. Značný počet členských štátov nemá formálne špecializované štruktúry či prokurátorov špecializujúcich sa na environmentálnu trestnú činnosť vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom, a tak jej prípady najčastejšie riešia všeobecné prokuratúry. Niektoré členské štáty však majú špecializovaných prokurátorov alebo špecializované útvary v rámci prokuratúr, ktoré sa zaoberajú trestnou environmentálnou činnosťou vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom.

V niektorých členských štátoch zodpovedajú za riešenie takýchto trestných činov *de facto* prokurátori a sudcovia, ktorí získali potrebné zručnosti alebo špecializované znalosti len prostredníctvom každodennej práce a osobného odhodlania. Táto možnosť je však v mnohých prípadoch dosť obmedzená z dôvodu nízkeho počtu environmentálnych trestných činov vrátane tých, ktoré súvisia s odpadom, a preto sa nemôže zabezpečiť kontinuita a nemožno to považovať za vhodné dlhodobé riešenie.

V niektorých členských štátoch existujú vnútroštátne siete prokurátorov, ktorí sa špecializujú na environmentálne trestnú činnosť, čo možno považovať za osvedčený postup, pretože umožňujú výmenu znalostí a skúseností a uľahčujú šírenie najlepších postupov medzi odborníkmi, čím prispievajú k zvyšovaniu povedomia o otázkach súvisiacich s environmentálnou trestnou činnosťou v radoch justície.

V kontexte hodnotenia sa preto zdôraznilo, že prokurátori, ktorí sa špecializujú na environmentálnu trestnú činnosť, majú zásadný význam pre úspešné vyšetrovania a súdne konania, keďže ich posúdenie skutkového stavu na úplnom začiatku prípadu môže byť rozhodujúce. Musia tiež vedieť, ako k danej veci pristupovať, pretože musia usmerňovať políciu a koordinovať činnosť iných orgánov v rámci predbežného vyšetrovania a dohliadať na zhromažďovanie dôkazov.

Nedostatok špecializácie je ešte vážnejší, pokiaľ ide o sudcov. Takmer vo všetkých členských štátoch neexistujú na trestných súdoch špecializované komory/sudcovia so zodpovednosťou za skúmanie a rozhodovanie vo veciach environmentálnych trestných činov vrátane tých, ktoré súvisia s odpadom. Len v krajinách, v ktorých súdy riešia značný počet environmentálnych trestných činov, majú sudcovia príležitosť získať skúsenosti v tejto oblasti.

V mnohých členských štátoch však súdy nie sú vždy schopné zvládať veľké konania týkajúce sa životného prostredia a odpadu z dôvodu nedostatočnej špecializácie sudcov, ako aj z nedostatku zamestnancov.

Bez špecifických znalostí o environmentálnej trestnej činnosti sudcovia, ktorí majú riešiť najdôležitejšie prípady v tejto oblasti, často podceňujú možnú zložitosť dôkazov a čas potrebný na príslušné súdne konania v porovnaní s prípadmi bežných trestných činov.

To však nevylučuje možnosť, že prokurátori a sudcovia mohli získať *de facto* špecializované odborné znalosti pri riešení prípadov environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom.

Ako potrebná sa vyhodnotila väčšia špecializácia trestných sudcov, pokiaľ ide o environmentálnu trestnú činnosť vo všeobecnosti, a najmä trestnú činnosť v oblasti odpadu, pretože by sa ňou zvýšila odolnosť vnútroštátnych systémov pri riešení prípadov environmentálnej trestnej činnosti. Treba tiež pripomenúť, že potreba špecializovaných sudcov v oblasti environmentálnej trestnej činnosti sa zdôrazňuje aj v záveroch Rady o boji proti trestným činom proti životnému prostrediu z 8. decembra 2016.

Túto potrebu možno naplniť prostredníctvom rôznych opatrení, napríklad poskytovaním väčšieho množstva odbornej prípravy v oblasti environmentálnej trestnej činnosti, vytvorením špecializovaných štruktúr a účasťou sudcov na medzinárodných fórach.

ODPORÚČANIA

- *Členské štáty by mali prijať vhodné opatrenia na zabezpečenie alebo zvýšenie úrovne špecializácie svojich prokurátorov a sudcov s cieľom účinne stíhať a trestať environmentálne trestné činy.*
- *Na tento účel by mali zvážiť vytvorenie špecializovaných štruktúr/útvarov a/alebo vymenovať špecializovaných prokurátorov a sudcov, ktorí dobre chápu a poznajú túto komplexnú oblasť trestnej činnosti, a poskytovať im ďalšiu špecializovanú odbornú prípravu týkajúcu sa právnych predpisov v oblasti životného prostredia vrátane odpadu a súvisiacich trestných činov.*
- *Členské štáty by mali zvážiť vytvorenie sietí prokurátorov a sudcov, ktorí sa špecializujú na environmentálnu trestnú činnosť na vnútroštátnej úrovni, s cieľom uľahčiť im výmenu skúseností a vzájomnú pomoc v záujme zlepšenia účinnosti boja proti tomuto druhu trestnej činnosti.*

VII – ŠTRUKTÚRY – ORGÁNY PRESADZOVANIA PRÁVA (OPP)

HLAVNÉ ZISTENIA A ZÁVERY

Účinná organizácia, medzinárodná integrácia a odborná spôsobilosť vrátane dobrej úrovne znalostí a špecializácie orgánov presadzovania práva pôsobiacich v oblasti environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom, ako aj účinné vyšetrowanie sú kľúčovými prvkami účinného boja proti tomuto komplexnému a sofistikovanému druhu trestnej činnosti.

Policajné orgány členských štátov zohrávajú významnú úlohu pri vyšetrowaní týchto foriem trestnej činnosti s výnimkou niekoľkých členských štátov, v ktorých sa polícia nejaví dostatočne aktívna a/alebo sa zapája do vyšetrowania trestných činov súvisiacich s odpadom len na žiadosť environmentálnych orgánov alebo s ich podporou.

Štruktúra a organizácia OPP sa v jednotlivých členských štátoch výrazne líšia, pokiaľ ide o to, ktoré orgány sú príslušné rozhodovať v oblasti environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom, aj pokiaľ ide o úroveň špecializácie v záležitostiach životného prostredia.

Na účinný boj proti tejto komplexnej a sofistikovanej forme trestnej činnosti je nevyhnutná aj vysoká úroveň znalostí a špecializácie OPP, ktorá sa z rovnakých dôvodov zdôrazňuje aj v súvislosti s justíciou. Vo všeobecnosti z hodnotenia vyplynulo, že miera špecializácie OPP je vyššia ako v prípade justície.

Niektoré členské štáty zriadili v rámci OPP, ktoré sa zaoberajú environmentálnou trestnou činnosťou, špecializované centrálné útvary, ktoré v niektorých prípadoch podporujú miestne orgány alebo koordinujú vyšetrowanie environmentálnych trestných činov v rámci krajiny a synergie medzi rôznymi úrovňami intervencie s vysokou úrovňou špecializácie. Uľahčuje sa tým aj komunikácia medzi políciou a prokurátormi. V niektorých členských štátoch existujú aj decentralizované špecializované jednotky na miestnej a/alebo regionálnej úrovni, ktoré sa zaoberajú špecificky vyšetrowaniami environmentálnej trestnej činnosti.

Existencia takýchto špecializovaných vyšetrowacích útvarov/jednotiek a policajných vyšetrowateľov a tímov zameraných na riešenie prípadov environmentálnej trestnej činnosti sa považuje za osvedčený postup. V iných členských štátoch takéto špecializované policajné útvary/jednotky neexistujú a/alebo v rámci štátnej polície nedochádza k dostatočnej alebo dochádza len k čiastočnej špecializácii v oblasti environmentálnej trestnej činnosti, pričom špecializovaní pracovníci sa zaoberajú týmto druhom trestnej činnosti len v rámci ďalších úloh alebo len na centrálnej, a nie na miestnej úrovni.

V kontexte hodnotenia sa zdôraznilo, že zriadením príslušných špecializovaných jednotiek v rámci policajných síl by sa mohla zvýšiť schopnosť účinne vyšetrowať trestnú činnosť v oblasti odpadu, a najmä závažnú organizovanú trestnú činnosť. Význam tohto bodu sa zdôrazňuje aj v záveroch Rady z 8. decembra 2016 o boji proti trestným činom proti životnému prostrediu.

V niektorých členských štátoch ústredné útvary špecializované na environmentálnu trestnú činnosť patria do oddelení hospodárskej a finančnej trestnej činnosti v rámci štátnej polície, ktoré zahŕňajú aj útvary zodpovedné za boj proti finančnej trestnej činnosti, alebo sa vyšetrowanie environmentálnych trestných činov zveruje policajným útvarom hospodárskej trestnej činnosti.

Keďže environmentálna trestná činnosť je motivovaná najmä finančným ziskom, z organizačného hľadiska sú tieto štruktúry a organizačné opatrenia vhodné na primerané riešenie finančných aspektov vyšetrovania environmentálnych trestných činov a tieto prístupy možno považovať za najlepšie postupy.

V niektorých členských štátoch je policajného personálu, ktorému sa pridelujú prípady environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom, nedostatok, čo bráni polícii v proaktívnom vyhľadávaní týchto často skrytých foriem trestnej činnosti.

Na boji proti environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom sa podieľajú aj colné orgány, keď si plnia úlohy v oblasti kontroly cezhraničnej prepravy tovaru, najmä odpadu. Vo všeobecnosti sa zdá, že vo väčšine členských štátov sú etablované a dobre zorganizované a tieto úlohy a analýzy rizík vykonávajú uspokojivo; v niekoľkých prípadoch sa však zdá, že nemajú odborné znalosti potrebné na riešenie prípadov nezákonnej prepravy odpadu a špecifických otázok súvisiacich s odpadom (špecializujú sa najmä na dane) alebo nemajú dostatok ľudských zdrojov.

ODPORÚČANIA

- *Členské štáty, ktoré tak ešte neurobili, sa nabádajú, aby čo najskôr zriadili v rámci svojej štátnej polície na ústrednej i miestnej úrovni špecializované útvary na vyšetovanie environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom s cieľom účinnejšie bojovať proti takýmto trestným činom.*
- *Členské štáty by mali zachovať a/alebo prípadne zvýšiť úroveň špecializácie zamestnancov OPP, ktorí sa zaoberajú vyšetovaním environmentálnych trestných činov vrátane tých, ktoré súvisia s odpadom, s cieľom zabezpečiť primerané odborné znalosti na riešenie týchto zložitých foriem trestnej činnosti.*
- *Členské štáty sa nabádajú, aby príslušným jednotkám/útvárom svojich OPP poskytovali primerané ľudské zdroje alebo aby ich ďalej rozvíjali s cieľom posilniť ich kapacity v oblasti inšpekcií a presadzovania práva v boji proti environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom.*

VIII – ŠTRUKTÚRY – INÉ ORGÁNY

HLAVNÉ ZISTENIA A ZÁVERY

Vo väčšine členských štátov je administratívna štruktúra v oblasti životného prostredia vo všeobecnosti dobre vybudovaná a environmentálne orgány sú zvyčajne hlavnými aktérmi v boji proti environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom a proti porušovaniu príslušných predpisov, pretože majú vo všeobecnosti dobré vedomosti a odborné znalosti a často ako prvé odhalia neplnenie povinností v tejto oblasti.

Ústredným orgánom štátnej správy v tejto oblasti je ministerstvo zodpovedné za otázky životného prostredia. Vo väčšine členských štátov sú zvyčajne vykonávaním kontrol a inšpekcií v oblasti životného prostredia a ukladaním správnych sankcií v prípade správnych deliktov poverené iné orgány verejnej správy, napríklad inšpektoráty životného prostredia alebo špecializované agentúry. Tieto orgány však boli vytvorené rôznym spôsobom a ich právomoci a/alebo počet úradníkov sa v jednotlivých členských štátoch výrazne líši.

Vo väčšine členských štátov zohrávajú aktívnu úlohu pri predchádzaní environmentálnej trestnej činnosti a presadzovaní právnych predpisov v oblasti životného prostredia aj miestne správne orgány, ktoré vo všeobecnosti majú aj právomoc ukladať sankcie za porušenia environmentálnych právnych predpisov, ktoré patria do ich právomoci.

Vo väčšine členských štátov je úroveň špecializácie a znalostí správnych environmentálnych orgánov v environmentálnych otázkach vo všeobecnosti uspokojivá alebo dostatočná, hoci v rôznej miere.

V jednom členskom štáte pôsobí špecializovaná jednotka, ktorá zahŕňa nielen prokurátorov, ale aj políciu a technikov so sieťou na celom území, ktorá pomáha všetkým zúčastneným aktérom v boji proti environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom, čo možno považovať za najlepší postup.

V niekoľkých členských štátoch stále existuje priestor na zlepšenie, pokiaľ ide o špecializáciu v sektore správy v tejto oblasti trestnej činnosti, aby príslušní odborníci z praxe mali potrebné zručnosti na účinnejšie vykonávanie inšpekcií.

Vyšetrowanie environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom je komplexnou úlohou aj z právneho a procesného hľadiska a vzhľadom na jeho faktické/vedecké aspekty sú pri presadzovaní environmentálnych predpisov nevyhnutné špecifické technické znalosti.

Ako však zdôraznili príslušné vnútroštátne orgány, v niektorých členských štátoch je nedostatok kvalifikovaných a nezávislých odborníkov. Za osvedčený postup možno považovať zriadenie špecializovaných orgánov alebo agentúr v niekoľkých členských štátoch s cieľom poskytovať orgánom presadzovania práva príslušné odborné znalosti.

Niektoré členské štáty sa rozhodli v súvislosti s odhaľovaním a vyšetrowaním environmentálnej trestnej činnosti udeliť správnym orgánom trestné právomoci, ktoré sú porovnateľné s právomocami policajných vyšetrowateľov. Tieto orgány môžu vykonávať inšpekcie, používať silu, vstupovať do priestorov a odoberať vzorky. Toto riešenie umožňuje vysokú mieru špecializácie jednotiek zodpovedných za vyšetrowanie, čím sa zabraňuje medzerám v spolupráci medzi správnymi orgánmi a OPP a zjednodušuje sa prenos informácií v rámci vyšetrowacích útvarov.

V iných členských štátoch majú inšpektori orgánov verejnej správy len správne právomoci, a nemajú právomoci v oblasti presadzovania trestného práva. V prípadoch týkajúcich sa environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom sa preto musia spoliehať na políciu, hraničnú políciu alebo colnú správu.

V hodnotení sa zdôraznili niektoré dôsledky toho, keď neudelenie vyšetrovacích právomocí environmentálnym orgánom neumožňuje vykonávať účinné vyšetrovania v boji proti environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom.

Po prvé, odborné zručnosti a znalosti pracovníkov verejnej správy, ktorí sa zaoberajú životným prostredím, sa nevyužívajú najlepším možným spôsobom. Okrem toho pri tomto systéme hrozí riziko dvojitého stíhania, ak environmentálne orgány vyšetrujú aj trestné činy súvisiace s týmito trestnými činmi (ako sú podvody a daňové úniky), pričom rovnaké trestné činy vyšetruje aj polícia.

Preto sa najmä v členských štátoch, v ktorých sú hlavnými aktérmi environmentálne orgány, odporučilo udeliť inšpektorom orgánov verejnej správy (obmedzené) právomoci v oblasti vyšetrovania trestných činov. Ak takéto riešenie nie je v niektorých členských štátoch možné, odporúča sa zabezpečiť pri vyšetrovaní dobrú spoluprácu medzi OPP a prokurátormi na jednej strane a správnyimi orgánmi na strane druhej.

Vo väčšine prípadov environmentálnym inšpektorom pri činnosti spojenej s presadzovaním práva preto pomáha polícia a colná správa, ktoré zohrávajú podpornú úlohu: polícia zastavovaním a kontrolovaním vozidiel na cestách a lodí na riekach a colné orgány monitorovaním a kontrolovaním cezhraničnej prepravy odpadu, najmä tokov odpadu na vstupných a výstupných hraničných priechodoch. Svoju úlohu môže v tejto oblasti zohrávať aj hraničná polícia a pobrežná stráž. V niektorých členských štátoch vykonávajú uvedené orgány vyšetrovania v tejto oblasti vrátane spoločných vyšetrovaní z vlastnej iniciatívy.

Vzhľadom na význam správnych orgánov v boji proti environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom by mal počet inšpektorov určených na riešenie porušovania predpisov v tejto oblasti a podmienky ich zamestnania postačovať na to, aby sa po riadnej odbornej príprave nevzdali funkcie.

V niektorých členských štátoch však príslušné útvary environmentálnych orgánov v súčasnosti nemajú dostatok zamestnancov a celkový nedostatok primeraných ľudských zdrojov znižuje ich schopnosť vykonávať kontrolné činnosti čo najúčinnjšie.

V týchto prípadoch hodnotitelia odporučili prideliť viacerých zamestnancov do útvarov riadenia a inšpekcie s cieľom rozšíriť možnosti intervencie, najmä zvýšiť počet inšpekcií, čo môže následne viesť k vypracovaniu proaktívnych opatrení zameraných na environmentálnu trestnú činnosť vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom.

ODPORÚČANIA

- *Členské štáty by mali zachovať a/alebo podľa potreby ďalej zvyšovať úroveň špecializácie a zručností pracovníkov svojich správnych orgánov, ktoré sa zaoberajú porušovaním environmentálnych predpisov vrátane tých, ktoré súvisia s odpadom, s cieľom zabezpečiť primerané odborné znalosti v tejto komplexnej a technickej oblasti.*
- *Členské štáty sa nabádajú, aby zabezpečili, aby ich environmentálne orgány verejnej správy mali dostatočný počet zamestnancov na účinné a proaktívne vykonávanie kontrolných činností, najmä dostatočného počtu inšpekcií zameraných na monitorovanie dodržiavania environmentálnych právnych predpisov a odhaľovanie ich porušovania.*
- *Členské štáty sa nabádajú, aby v súlade so svojim vnútroštátnym právom zvažili možnosť udeliť environmentálnym inšpektorom verejnej správy (obmedzené) právomoci v oblasti vyšetrovania trestných činov, aby mohli lepšie odhaľovať a vyšetrovať environmentálne trestné činy vrátane tých, ktoré súvisia s odpadom.*

IX – ŠTRUKTÚRY

– SPOLUPRÁCA A KOORDINÁCIA NA VNÚTROŠTÁTNEJ ÚROVNI

HLAVNÉ ZISTENIA A ZÁVERY

Vzhľadom na to, že environmentálna trestná činnosť má prierezový charakter zahŕňajúci viaceré orgány na vnútroštátnej úrovni, kľúčom k jej účinnému predchádzaniu a boju proti nej je multidisciplinárny prístup.

V tejto súvislosti je preto na riadne fungovanie vnútroštátneho systému ochrany životného prostredia a na riadne presadzovanie predpisov v tejto oblasti nevyhnutná úzka a účinná medziinštitucionálna koordinácia a spolupráca medzi rôznymi verejnými subjektmi na operačnej a strategickej úrovni, ako aj medzi ústrednými a miestnymi/regionálnymi orgánmi s cieľom koordinovať iniciatívy a posilňovať výmenu údajov, technickú podporu a vyšetrovacie techniky.

Lepšie to možno dosiahnuť vytvorením orgánu zloženého zo zástupcov ministerstiev, vládnych orgánov a iných zainteresovaných strán zodpovedných za boj proti environmentálnej trestnej činnosti a za ochranu životného prostredia. Pravidelne by sa mali organizovať koordinačné stretnutia podľa potreby aj za účasti dočasných aktérov vrátane podnikov a mimovládnych organizácií.

Tieto ústredné orgány alebo pracovné skupiny či iné formy spolupráce medzi ministerstvami zabezpečujúce koordináciu však boli vytvorené len v niekoľkých členských štátoch. Okrem týchto výnimiek nebol vo väčšine členských štátov na ústrednej úrovni určený jeden orgán, ktorý by zastrešoval presadzovanie a správu environmentálnych a odpadových záležitostí, pričom zodpovednosť v tejto oblasti je často rozptýlená medzi rôznych aktérov.

V hodnotení sa v tejto súvislosti zdôraznilo, že hoci je dôležité zapojiť do boja proti environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom čo najviac orgánov, v prípade neexistencie ústredného zastrešujúceho orgánu, ktorý by stanovoval politiku a priority, je spolupráca roztrieštená, a tak môže byť ťažké zabezpečiť koordinované a štruktúrované zameranie na túto oblasť, ktorá je zodpovednosťou štátu.

Preto sa zdôraznilo, že je užitočné zriadiť ústredný orgán alebo trvalú platformu či štruktúru na ústrednej úrovni na účely spolupráce a koordinácie práce príslušných orgánov vrátane prokurátorov a sudcov s cieľom zabezpečiť súdržnosť medzi všetkými subjektmi, ktoré sa podieľajú na boji proti environmentálnej trestnej činnosti, a zvýšiť odolnosť systému presadzovania environmentálnych právnych predpisov.

Podľa zistení z hodnotení sa formy, spôsoby a úrovne spolupráce a koordinácie medzi príslušnými zainteresovanými stranami, ktoré sa podieľajú na boji proti environmentálnej trestnej činnosti, v jednotlivých členských štátoch líšia.

V súčasnosti v mnohých členských štátoch neexistuje právny rámec pre spoluprácu medzi rôznymi orgánmi v prípadoch environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom a medziinštitucionálna spolupráca najčastejšie prebieha na neformálnom základe a ad hoc s využitím osobných kontaktov bez akejkoľvek formálnej dohody medzi rôznymi orgánmi.

Hoci sa zdá, že v praxi to väčšinou nespôsobuje žiadne problémy, systém závislý od medziľudských vzťahov, osobných kvalít a dobrej vôle zainteresovaných strán nie je najlepším spôsobom, ako zabezpečiť dobre fungujúcu spoluprácu, pretože za určitých neočakávaných okolností sa môže ukázať nestabilný; okrem toho vzniká otázka prenosu know-how, pretože poznatky sa často strácajú pri odchode pracovníkov, keď nie je stanovený postup odovzdania znalostí nástupcom.

Iné členské štáty vytvorili modernejšie a účinnejšie formy interakcie, ktoré sa v jednotlivých správach označili za osvedčené postupy. V niektorých z nich sa medzi všetkými príslušnými orgánmi uzavreli protokoly alebo memorandá o porozumení, ktorými sa objasňujú príslušné úlohy/zodpovednosti každého dotknutého orgánu a uľahčuje koordinovaná činnosť na operačnej a strategickej úrovni.

Za dobrý krok v tomto smere možno považovať aj formálne siete zriadené na vnútroštátnej úrovni so zástupcami všetkých orgánov presadzovania práva, ktoré už existujú v niektorých členských štátoch.

Vzhľadom na zložitosť environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom, ktorá zahŕňa veľký počet aktérov, sa v kontexte vzájomného hodnotenia opakovane zdôraznilo, že formálny a štruktúrovaný medziinštitucionálny rámec by prispel k posilneniu spolupráce medzi orgánmi v tomto smere; malo by to zahŕňať aj vykonávanie systematickejšej výmeny informácií a vytváranie spoločných databáz.

Štruktúrovanou koordináciou úsilia by sa mohli ľahko a takmer bez nákladov vytvárať synergie, ktorými by sa posilnila kapacita vnútroštátneho systému v oblasti predchádzania a boja proti environmentálnej trestnej činnosti aj trestnej činnosti súvisiacej s odpadom.

Pokiaľ ide konkrétne o prepravu odpadu, pripomína sa, že podľa článku 50 nariadenia (ES) 1013/2006 zmeneného nariadením (EÚ) č. 660/2014 by členské štáty mali v rámci vykonávania plánu kontrol prijať opatrenia zamerané na spoluprácu medzi orgánmi zapojenými do týchto kontrol.

Zásadný význam má aj hladká spolupráca medzi subjektmi verejnej správy a justíciou, a najmä pri nahlásovaní porušovania environmentálnych právnych predpisov prokurátorom, ktorí rozhodujú o tom, či prvky prípadu spĺňajú kritériá na trestné stíhanie a na uloženie trestných sankcií.

ODPORÚČANIA

- *Členské štáty sa nabádajú, aby vytvorili formálny a štruktúrovaný medziinštitucionálny rámec pre spoluprácu na strategickej a operačnej úrovni medzi všetkými relevantnými zainteresovanými stranami zapojenými do predchádzania a boja proti environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom na základe multidisciplinárneho prístupu, pokiaľ možno prostredníctvom protokolov alebo memoránd o porozumení.*
- *Členské štáty by mali zvážiť, či by nebolo vhodné určiť na vnútroštátnej úrovni ústredný orgán/subjekt alebo platformu, ktorých úlohou by bola koordinácia úsilia všetkých orgánov zapojených do boja proti environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom, s cieľom zabezpečiť synergie, ako aj maximalizovať pripravenosť a schopnosť reakcie.*
- *Členské štáty sa nabádajú, aby zabezpečili systematickú výmenu informácií a vytvorenie spoločných databáz s údajmi o environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom za účasti všetkých príslušných orgánov zapojených do boja proti takýmto formám trestnej činnosti.*

X – ODBORNÁ PRÍPRAVA

HLAVNÉ ZISTENIA A ZÁVERY

Environmentálne právne predpisy EÚ a členských štátov sú značne zložité, technické a neustále sa vyvíjajú, a preto je potrebná vysoká úroveň porozumenia tejto problematiky zo strany správnych orgánov, OPP, prokurátorov aj sudcov.

V dôsledku toho je pre všetky zúčastnené strany veľkou výzvou zachovať si odborné znalosti a mať stále aktuálne informácie o právnych a procesných požiadavkách týkajúcich sa praktických dôsledkov uplatňovania uvedených právnych predpisov (napríklad vypočúvanie v rôznych fázach správneho/trestného konania, prípustný spôsob odberu vzoriek na účely dokazovania) a o osobitostiach environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom.

Vzhľadom na nesprávnu klasifikáciu odpadu a/alebo nesprávne vyhlásenia o náklade, je takisto dôležité, aby náležitú odbornú prípravu absolvovali aj prevádzkovatelia pôsobiaci v oblasti nakladania s odpadom, ktorí zbierajú alebo prepravujú odpad v rámci svojej profesionálnej činnosti, pretože v systéme odpadového hospodárstva sú prvou obrannou líniou.

V niektorých hodnotiacich správach sa poukázalo na to, že je potrebná základná úroveň odbornej prípravy pre orgány zodpovedné za kontrolu prepravy odpadu, aby mohli ľahšie identifikovať nezákonnú prepravu odpadu a po odhalení podozrivej zásielky ju porovnať s nákladom uvedeným v dokumentácii. Na tento účel by špecializovaná odborná príprava týchto aktérov mala zahŕňať zber, analýzu a znalecký posudok vzoriek.

Z tohto dôvodu a vzhľadom na osobitné požiadavky v oblasti odhaľovania a vyšetrovania porušení environmentálnych právnych predpisov a environmentálnej trestnej činnosti má rozhodujúci význam základná, pravidelná aj ďalšia odborná príprava na pracovisku pre uvedených odborných pracovníkov na všetkých úrovniach, a to od začiatku ich kariéry. Môže prispieť k zlepšeniu ich zručností a znalostí a k zvýšeniu ich povedomia o tomto druhu trestnej činnosti v záujme jej úspešného vyšetrovania a trestného stíhania.

Niektoré členské štáty vynakladajú značné úsilie, prostriedky a ľudské zdroje na poskytovanie rozsiahlej špecializovanej odbornej prípravy v oblasti environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom pre príslušných aktérov zapojených do predchádzania a boja proti tejto trestnej činnosti, ktorí majú vysokú úroveň technických a právnych odborných znalostí zodpovedajúcu výzvam, ktoré tieto formy trestnej činnosti predstavujú.

V iných členských štátoch existuje priestor na zlepšenie, keďže odborná príprava poskytovaná personálu niektorých príslušných orgánov sa hodnotí ako nevhodná a nedostatočná, pretože nie je pravidelná a/alebo nie je ponúkaná počas ich celej kariéry, alebo ak je k dispozícii, nie je povinná.

Členské štáty okrem toho zvyčajne neposkytujú rovnakú úroveň odbornej prípravy všetkým zamestnancom všetkých príslušných orgánov. Odborná príprava poskytovaná environmentálnym orgánom je vo všeobecnosti uspokojivejšia.

Pokiaľ ide o políciu, odborná príprava je vo všeobecnosti dostatočná až na výnimky v niektorých členských štátoch, kde existuje priestor na zlepšenie. Táto odborná príprava by mala zahŕňať využívanie zdrojov spravodajských informácií, analýzu údajov a techniky odhaľovania a vyšetrovania s cieľom získať primerané dôkazy v konkrétnych prípadoch týkajúcich sa životného prostredia, najmä v členských štátoch, v ktorých má vyšetrovacie právomoci len polícia.

Ako potenciálny prínos sa vyzdvihlo aj posilnenie odbornej prípravy príslušníkov polície, vo vhodných prípadoch prostredníctvom programov odbornej prípravy školiteľov a šírením poznatkov o environmentálnych právnych predpisoch.

Pokiaľ ide o colné orgány, odborná príprava v tejto oblasti sa vo viacerých členských štátoch považuje za nedostatočnú, keďže environmentálne otázky zatiaľ pravidelne nebývajú, prípadne nie v dostatočnej miere, zahrnuté do osobitnej odbornej prípravy. V prípade týchto orgánov by mala odborná príprava predovšetkým obsahovať klasifikáciu odpadu a rozlišovanie medzi odpadom a vedľajšími produktmi.

Vo všeobecnosti neuspokojivá je situácia v oblasti súdnictva, keďže prokurátori a najmä sudcovia sa na špecializovanej odbornej príprave v tejto oblasti nezúčastňujú vôbec, alebo len v nedostatočnej miere. Len v niekoľkých členských štátoch sa príležitostne zúčastňujú na odbornej príprave, ktorú v zahraničí organizujú orgány EÚ alebo iné štáty.

Z hodnotenia v tejto súvislosti vyplynulo, že prokurátori a sudcovia – prinajmenšom tí, ktorí riešia veci zahŕňajúce environmentálnu trestnú činnosť vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom, musia mať kvalitné vedomosti, aby dokázali riešiť obzvlášť zložité právne otázky rozhodovacieho procesu a aby sa mohli rozhodnúť, či v konkrétnej veci budú trestne stíhať alebo rozhodovať (najmä vymedzením závažnosti poškodenia životného prostredia), a preto potrebujú špecializovanú odbornú prípravu.

V jednom členskom štáte sa spoločná odborná príprava prokurátorov a príslušníkov polície a špecializovaná odborná príprava, ktorú poskytujú prokurátori príslušníkom polície a colným úradníkom, považovali za príklady najlepších postupov.

V niekoľkých členských štátoch nesie zodpovednosť za koordináciu a vykonávanie takýchto činností v oblasti odbornej prípravy určených nielen pracovníkom inštitúcie poskytujúcej odbornú prípravu, ale aj zamestnancom iných inštitúcií, jeden orgán (najčastejšie orgán environmentálnej správy), ktorý poskytuje odbornú prípravu príslušníkom polície a pohraničnej polície aj colným úradníkom, kým v niekoľkých prípadoch túto úlohu vykonáva polícia. V iných členských štátoch zabezpečuje každý orgán odbornú prípravu svojich pracovníkov v rámci vlastnej oblasti pôsobnosti.

V jednom členskom štáte sa odborná príprava poskytuje aj formou diaľkového vzdelávania a elektronického učenia sa, čo možno vzhľadom na pomerne nízke náklady na IT nástroje považovať za osvedčený postup a účinnú metódu odbornej prípravy s pozitívnymi hospodárskymi aspektmi.

V kontexte tohto hodnotenia bolo zdôraznené, že na zdieľanie skúseností sú nesmierne užitočné spoločné školenia sudcov, prokurátorov, príslušníkov polície a pracovníkov útvarov verejnej správy, keďže umožňujú nielen si vymeniť skúsenosti, ale poskytujú aj príležitosť posúdiť problémy a ich možné riešenia z rôznych hľadísk.

Okrem odbornej prípravy poskytovanej na vnútroštátnej úrovni poskytujú špecializovanú odbornú prípravu v oblasti environmentálnej trestnej činnosti, alebo prispievajú k jej poskytovaniu, aj príslušné orgány EÚ ako CEPOL a siete EÚ ako EnviCrimeNet, Európska sieť prokurátorov pre životné prostredie (ENPE) a Fórum sudcov Európskej únie pre životné prostredie (EUFJE); členské štáty však vo všeobecnosti nevyužívajú plný potenciál týchto možností.

ODPORÚČANIA

- *Vzhľadom na zložitú a mnohostrannú povahu environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom sa členským štátom odporúča, aby zachovali alebo zlepšili pravidelnú a priebežnú hĺbkovú odbornú prípravu v tejto oblasti pre všetkých odborníkov z praxe, ktorí sa zapájajú do boja proti uvedeným formám trestnej činnosti, vrátane prokurátorov a sudcov.*
- *Členské štáty by mali uvažovať o preskúmaní možnosti poskytnúť alebo vypracovať medziinštitucionálny plán odbornej prípravy, aby mohli poskytovať spoločné školenia, na ktorých sa zídu všetci príslušní aktéri podieľajúci sa na boji proti environmentálnej trestnej činnosti, a zlepšiť posilnenú spoluprácu medzi orgánmi presadzovania práva a prokuratúrou.*
- *Členské štáty by mali čo najlepšie využiť možnosti odbornej prípravy dostupné na úrovni EÚ, ako je CEPOL a príslušné siete, ako aj na medzinárodnej úrovni a zabezpečiť na nich pravidelnú účasť príslušných aktérov podieľajúcich sa na riešení environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom.*
- *Členské štáty by mali zvážiť, či by sa pri environmentálnej odbornej príprave pre všetky subjekty zapojené do boja proti environmentálnej trestnej činnosti mohli využiť metódy elektronického učenia sa.*

XI – PRÁVNE ASPEKTY

HLAVNÉ ZISTENIA A ZÁVERY

Všetky členské štáty majú osobitné právne predpisy na predchádzanie a účinné riešenie environmentálnej trestnej činnosti. Medzi jednotlivými členskými štátmi však existujú značné rozdiely v presnosti právnych vymedzení pojmov, úrovni sankcií a rozsahu vyšetrovacích nástrojov.

Všetky členské štáty transponovali smernicu 2008/99/ES o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva a väčšina z nich si vytvorila primeraný právny rámec na ochranu životného prostredia. Niektoré členské štáty dodržali len minimálne normy uvedenej smernice, kým iné štáty zaviedli podrobnejšiu a vyčerpávajúcu právnu úpravu. V niekoľkých členských štátoch je ochrana životného prostredia zakotvená v ústave.

Takmer v žiadnom členskom štáte neexistuje jeden ucelený právny text, ktorý by sa vzťahoval na všetky environmentálne trestné činy. Tie sa zvyčajne uvádzajú v trestnom zákone a/alebo v iných osobitných právnych predpisoch v oblasti životného prostredia. Rozdrobenosť právneho rámca vo viacerých právnych predpisoch upravujúcich rozličné druhy činov, ktoré môžu spôsobiť riziko pre životné prostredie a ľudské zdravie, môže viesť k zložitým situáciám a prekryvaniu sa noriem. Členské štáty sa preto nabádajú, aby zvážili, či preskúmajú svoje vnútroštátne právne predpisy v tejto oblasti a zhromaždia ich v jedinom právnom texte.

Právne vymedzenia environmentálnych trestných činov a kritériá posudzovania závažnosti súvisiacich trestných činov sa v jednotlivých členských štátoch odlišujú a zvyčajne vychádzajú z konceptu ako nebezpečenstvo, ktoré predstavujú, alebo škoda, ktorú spôsobujú ľudskému životu alebo zdraviu alebo životnému prostrediu.

V mnohých členských štátoch však neexistujú jasne stanovené kritériá na posúdenie rozsahu poškodenia životného prostredia a v oblasti vymedzenia uvedených pojmov súdmi existuje len skromná judikatúra. V praxi posudzujú súdne orgány poškodenie životného prostredia, riziko poškodenia a jeho rozsah spolu s ďalšími príslušnými faktormi osobitne v každom prípade.

Z hodnotenia v tejto súvislosti vyplynulo, že odlišné chápanie závažnosti environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom môže ovplyvniť účinnosť opatrení na boj proti tejto forme trestnej činnosti, a že je preto dôležité, aby všetky vnútroštátne orgány vychádzali z podobného prístupu a uplatňovali na závažné trestné činy v tejto oblasti rovnaké postupy vrátane prípadných následných opatrení na justičnej úrovni.

Niektoré pojmy, ako napríklad „podstatná škoda“ uvedená v článku 3 smernice 2008/99/ES, poškodenie životného prostredia či vozidlá po dobe životnosti atď., sú príliš neurčité a nejasné, pričom kritériá, usmernenia ani pokyny na ich vymedzenie v mnohých prípadoch neexistujú alebo nie sú dostatočne presné.

Ďalším problémom, ktorý sa často uvádzal pri hodnotení, je aj nejasné rozlíšenie medzi trestnými činmi a priestupkami a/alebo režimom správnych či trestných sankcií, keďže chýbajú jasné kritériá na určenie toho, ktorý režim by sa mal uplatňovať. Okrem toho sa v niektorých prípadoch v zákone jasne a jednoznačne nestanovuje, kedy treba nahlasovať menej závažné porušenia polícii a kedy prokurátorovi. V dôsledku toho sa môže prokuratúra rozhodnúť, že vec nebude vyšetrovať a prijatie vhodných opatrení prenechá na príslušné správne orgány.

Dotknutým členským štátom boli preto adresované odporúčania, ktorými sa má dosiahnuť väčšia jasnosť a jednotnosť pri určovaní uplatniteľných právnych predpisov a režimu sankcií a dokázať na základe presných vopred vymedzených kritérií rozlišovať medzi trestnými činmi a správnyimi deliktmi. Tak by sa malo umožniť, aby sa každý jeden prípad porušenia environmentálnych právnych predpisov posudzoval čo najvhodnejšie, a aby sa zaistili následné opatrenia na justičnej úrovni, ak porušenie právnych predpisov v oblasti životného prostredia vedie k trestnej zodpovednosti.

V niektorých členských štátoch sú trestnoprávne opatrenia až poslednou možnosťou a environmentálne otázky riešia takmer výlučne správne orgány. Argumenty, ktoré v tejto súvislosti uviedli vnútroštátne orgány, súvisia so skutkovými podstatami trestných činov a normami dokazovania, ktoré je potrebné dodržiavať, alebo s tým, že presadzovanie správnyimi orgánmi sa považuje za menej problematické a účinnejšie než následné opatrenia na justičnej úrovni, keďže trestné stíhanie je často zložité a časovo náročné z procesného hľadiska. Hodnotenie obsahovalo odporúčania pre uvedené členské štáty zamerané na opätovné posúdenie vyváženía medzi správnym a trestnoprávnym prístupom k environmentálnej trestnej činnosti.

Pri uplatňovaní štandardizovaných kritérií a predchádzaní nedorozumeniam môžu byť okrem legislatívnych pravidiel užitočné aj formálne dohody či protokoly medzi príslušnými orgánmi zaoberajúcimi sa porušeniami predpisov v oblasti životného prostredia, prípadne usmernenia im určené, v ktorých sa objasňujú kritériá na určenie toho, ktoré porušenia si vyžadujú následné opatrenia na úrovni správnych orgánov a ktoré na úrovni justičných orgánov.

Podľa článku 6 smernice 2008/99/ES o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva musia členské štáty zabezpečiť, aby právnické osoby mohli byť zodpovedné za trestné činy uvedené v článku 3. V niektorých členských štátoch je v takýchto prípadoch stanovená trestná zodpovednosť právnických osôb, v iných členských štátoch ide o správnu zodpovednosť.

Výška sankcií uplatniteľných na environmentálne trestné činy vrátane trestných činov súvisiacich s odpadom sa v členských štátoch líši a zvyčajne sa pohybuje medzi maximálnou a minimálnou úrovňou; v niekoľkých členských štátoch sa ich výška pokladá za príliš nízku a nedostatočnú na to, aby trestné právo mohlo zohrávať svoju represívnu a odstrašujúcu úlohu.

V niektorých správach sa poukazovalo na to, že pokuty pre právnické osoby sa nevyužívajú dostatočne a/alebo že sú príliš nízke v porovnaní s potenciálnym ziskom, ktorý môže vyplývať z environmentálnych trestných činov vrátane trestných činov súvisiacich s odpadom. Vo viacerých správach sa poukázalo na to, že ich výška by sa mohla prehodnotiť. Dotknutým členským štátom sa preto adresovali odporúčania, aby častejšie využívali pokuty pre podniky za porušenia environmentálnych právnych predpisov a aby zvýšili výšku pokút.

V niektorých členských štátoch nie je pri vyšetrowaní environmentálnych trestných činov vrátane trestných činov súvisiacich s odpadom ustanovené používanie osobitných vyšetrovacích techník (ako pozorovanie, infiltrácia, odpočúvanie telefónov atď.). Ak chcú tieto členské štáty umožniť orgánom presadzovania práva využiť uvedené techniky, môžu použiť hospodárske a finančné trestné činy, ktoré sú väčšinou spojené s environmentálnymi trestnými činmi, keďže páchatelia sa usilujú o čo najvyššie zisky.

Takéto riešenie však nie je vždy možné použiť, a preto z hodnotenia vyplynulo, že na účinný boj proti environmentálnej trestnej činnosti sú potrebné osobitné vyšetrovacie techniky, a dotknutým členským štátom sa v rámci hodnotenia odporučilo, aby vo svojich právnych predpisoch ustanovili možnosť využiť ich pri vyšetrowaní týchto foriem trestnej činnosti.

ODPORÚČANIA

- *Členské štáty sa vyzývajú, aby zvážili, či preskúmajú svoje vnútroštátne právne predpisy venované boju proti environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom a prípadne ich zjednotia do jediného právneho textu, čím by sa všetkým príslušným orgánom uľahčilo ich plné pochopenie a uplatňovanie.*
- *Členským štátom sa odporúča, aby prijali a všetkým príslušným aktérom sprístupnili osobitné a jednotné kritériá rozlišovania medzi systémom správnych a trestných sankcií, a tak zabezpečili jasné vymedzenie uvedeného rozlíšenia.*
- *Členským štátom sa odporúča, aby na uľahčenie práce príslušných orgánov v tejto oblasti vypracovali usmernenia, ktorými sa zabezpečí vhodné vymedzenie problematických pojmov, ako je „podstatná škoda“ a „poškodenie životného prostredia“.*
- *Členským štátom sa odporúča zabezpečiť primeranú úroveň sankcií, a najmä pokút pre podniky, uplatniteľných na environmentálne trestné činy vrátane trestných činov súvisiacich s odpadom, ako aj to, aby sa takéto pokuty skutočne ukladali vždy, keď sú splnené príslušné kritériá.*
- *Členským štátom sa odporúča, aby v záujme účinného boja proti uvedeným kriminálnym javom zabezpečili, že sa v ich vnútroštátnych právnych predpisoch umožní využívanie osobitných vyšetrovacích nástrojov pri vyšetrovaní environmentálnych trestných činov vrátane trestných činov súvisiacich s odpadom, pokiaľ to zodpovedá príslušnému porušeniu.*

XII – PROCEDURÁLNE OTÁZKY

HLAVNÉ ZISTENIA A ZÁVERY

Vo všetkých členských štátoch existujú príslušné požiadavky v oblasti vykonávania dôkazov na zabezpečenie ich platnosti a prípustnosti na súdoch alebo v správnych konaniach týkajúcich sa environmentálnej trestnej činnosti. Príslušné orgány v niektorých členských štátoch uviedli, že si nie sú vedomé žiadnych špecifických problémov pri zhromažďovaní či prípustnosti dôkazov v tejto oblasti a že zistené prekážky sa nelíšia od prekážok vyskytujúcich sa pri iných druhoch trestnej činnosti.

Iné členské štáty však v tejto súvislosti poukázali na určité problémy. Jeden z najčastejších problémov sa týka nedostatočného dodržiavania procesných záruk vo fáze odberu vzoriek a ich analyzovania, čo môže mať vplyv na konanie, ak ich nemožno použiť ako dôkaz. To sa týka najmä dôkazov získaných správnymi orgánmi, ktoré nemožno vždy použiť v súdnych konaniach, keďže tieto orgány nepodliehajú prísny trestnoprávnym procesným pravidlám.

Orgány niektorých členských štátov poukázali na určité ťažkosti pri posudzovaní rozsahu škody spôsobenej environmentálnou trestnou činnosťou, hlavne pri odpadoch (najmä rizika škody, jej identifikácie a skutočného rozsahu), keďže škoda často nie je ľahko viditeľná ani merateľná. Tieto ťažkosti môžu ovplyvniť vhodnú klasifikáciu trestného činu, posúdenie príťažujúcich okolností a následne aj trestnoprávnu hodnotu (pozri aj kapitolu XI).

Osobitnými ťažkosťami týkajúcimi sa dôkazov pri trestnej činnosti v oblasti odpadu sa zaoberá kapitola XV.

Počas hodnotenia sa poukázalo aj na ďalšie problémy týkajúce sa dôkazov v súdnych a správnych konaniach, ktoré komplikujú vyšetrovanie, ako je napríklad: identifikácia páchatel'a, dokazovanie psychologických prvkov (zanedbanie alebo úmysel) v súvislosti s obvinenou osobou alebo subjektom a pri trestných činoch spáchaných subjektmi aj určenie zodpovednej osoby (osôb), vykonanie dokumentácie a hodnotenia environmentálnych podmienok v čase inšpekcie tak, aby obstáli na súde, a využívanie pozmenených dokladov.

V niektorých členských štátoch, kde sa súdu predkladá veľmi málo prípadov, sa môžu vyskytnúť ťažkosti v súvislosti s prípustnosťou dôkazov vzhľadom na to, že príslušní odborníci nemajú dostatočné právne znalosti ani skúsenosti v tejto oblasti.

Vo všetkých členských štátoch môžu správne orgány presadzovania práva v prípade porušenia právnych predpisov v oblasti životného prostredia vrátane oblasti odpadu, okrem trestnoprávnych sankcií a správnych pokút uložiť aj iné opatrenia (mimosúdne opatrenia na presadzovanie práva).

Sem patria donucovacie správne opatrenia na predchádzanie porušeniam správneho práva a škodlivým dôsledkom takýchto porušení a na ich zastavenie. Uvedené opatrenia zahŕňajú (s určitými rozdielmi medzi členskými štátmi): konfiškáciu alebo zaistenie, uhradenie sumy rovnajúcej sa výške získaného obohatenia, dočasné alebo trvalé zastavenie aktivít spoločnosti, pozastavenie alebo zrušenie licencií a iných povolení, stanovenie požiadaviek, podmienok a pokynov, vylúčenie z práv v spoločnosti a/alebo odoprenie zisku, opatrenia zamerané na okamžité kroky vedúce k náprave nepriaznivých účinkov na životné prostredie.

V niekoľkých členských štátoch sú ustanovené aj bezpečnostné opatrenia, ktorými sa páchatelia netrestajú, ale majú zabrániť v recidíve tým, že odstraňujú okolnosti, ktoré by uľahčili či podporili ďalšie páchanie trestných činov.

V trestnom konaní možno okrem trestných sankcií ukladať opatrenia, ako je konfiškácia prostriedkov použitých na spáchanie trestného činu a konfiškácia príjmov z trestného činu alebo získaných prostredníctvom trestného činu (majetok pochádzajúci z trestnej činnosti) vrátane hospodárskeho prospechu získaného spáchaním trestného činu. Pri zasielaní a vykonávaní príkazov na konfiškáciu medzi členskými štátmi sa uplatňuje rámcové rozhodnutie Rady 2006/783/SVV o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania na príkazy na konfiškáciu, zmenené rámcovým rozhodnutím Rady 2009/299/SVV z 26. februára 2009.

Vo väčšine členských štátov nemožno, až na niekoľko výnimiek, priamo prideliť skonfiškovaný zisk do rozpočtu environmentálnych agentúr a/alebo polície či do fondu na odškodnenie obetí environmentálnych trestných činov, čo by podľa záverov hodnotenia mohlo byť užitočné.

Okrem odňatia slobody a pokút možno ukladať tieto trestné sankcie: zákaz osobitných práv, pozbavenie verejných práv, zákaz vykonávať verejnú funkciu, určitú profesiu alebo riadiacu pozíciu v podniku, náhradu škody spôsobenej trestným činom, zverejnenie rozsudku a obnovenie životného prostredia.

Pokiaľ ide o obnovenie životného prostredia, podľa zásady „znečisťovateľ platí“ stanovenej v článku 191 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) a upravenej smernicou 2004/35/ES o environmentálnej zodpovednosti a smernicou 2008/98/ES o odpade, zodpovednosť za obnovenie životného prostredia a odstraňovanie environmentálnych škôd nesie na vlastné náklady primárne páchatel'.

Túto zásadu podporuje aj zásada rozšírenej zodpovednosti výrobcov. Ak v stanovenej lehote nedošlo k obnoveniu životného prostredia (alebo nie v dostatočnej miere), orgány presadzovania práva všetkých členských štátov môžu na základe uvedenej zásady uložiť donucovacie správne opatrenia, ktorými sa zodpovedné právnické a fyzické osoby prinúti napraviť spôsobenú environmentálnu škodu (pokiaľ je objektívne možné dosiahnuť reverzibilný účinok) a uhradiť vynaložené výdavky.

V niektorých členských štátoch sa v zákone stanovuje možnosť sankciu pozastaviť pod podmienkou náhrady škody a prijatia opatrení na zabezpečenie, vyčistenie a obnovenie príslušného miesta.

Za obnovenie životného prostredia nesú konečnú zodpovednosť verejné orgány, tie však zasahujú len ako posledná možnosť, ak páchatel', ktorý sa podľa platného rozsudku dopustil trestného činu, odmietne vykonať obnovenie, nemá naň finančnú kapacitu, alebo nebol identifikovaný.

V niekoľkých prípadoch používa štát na tento účel osobitné prostriedky.

V jednom členskom štáte sa za účinný spôsob predchádzania porušeniam predpisov v oblasti životného prostredia, a teda za osvedčený postup, považuje register environmentálnej zodpovednosti, ktorý obsahuje záznamy o osobách a spoločnostiach, ktoré spáchali závažné environmentálne trestné činy a/alebo sa dopustili závažného porušenia predpisov v tejto oblasti.

Mimovládne organizácie (MVO) plnia v oblasti environmentálnej trestnej činnosti/trestnej činnosti v oblasti odpadu v EÚ rozličné úlohy v závislosti od vnútroštátnych právnych predpisov a líši sa aj miera ich aktívneho zapojenia.

Vo všetkých členských štátoch môžu MVO, rovnako ako každá iná fyzická alebo právnická osoba, podporiť alebo podať podnet týkajúci sa konania škodlivého pre životné prostredie a nahlásovať príslušným vnútroštátnym orgánom porušenia environmentálnych právnych predpisov.

V niekoľkých členských štátoch majú nielen právo, ale aj povinnosť nahlásiť trestný čin.

Naproti tomu, procesná legitimita MVO sa v právnych systémoch členských štátov líši, hoci ak sa vo vnútroštátnom právnom poriadku neustanovuje takáto povinnosť, v značnom počte členských štátov môžu MVO vystupovať v trestnom konaní týkajúcom sa environmentálnych trestných činov vrátane trestných činov súvisiacich s odpadom aj ako poškodená strana a uplatniť si občianskoprávny nárok s cieľom získať náhradu environmentálnej škody. Vo väčšine prípadov podlieha táto možnosť určitým podmienkam, ako napr. byť zainteresovaný v danej veci a/alebo byť poškodenou stranou v súvislosti s environmentálnymi trestnými činmi. V iných členských štátoch vnútroštátne právne predpisy neumožňujú mimovládnym organizáciám podávať občianskoprávne žaloby v trestnom konaní a toto právo sa obmedzuje na obeť trestných činov.

Vo väčšine uvedených členských štátov sa však MVO môžu v rozličnej miere zúčastňovať na trestnom konaní. Ich účasť môže zahŕňať poskytovanie údajov/informácií o údajných trestných činoch a/alebo predkladanie dôkazov orgánom presadzovania práva a prokuratúre, účasť na vypočutiach prostredníctvom zástupcov, či účasť v pozícii svedka alebo znalca. V niekoľkých členských štátoch nie sú takéto možnosti ustanovené v právnych predpisoch a MVO nemôžu v trestnom konaní zohrávať žiadnu osobitnú úlohu.

V rámci vzájomného hodnotenia sa v súvislosti s Aarhuským dohovorom opakovane zdôrazňovalo, že MVO by mohli zohrať významnú úlohu, keďže často disponujú užitočnými odbornými znalosťami v oblasti životného prostredia, ako aj to, že je dôležité, aby sa im poskytla možnosť podniknúť právne kroky.

ODPORÚČANIA

- *Členským štátom sa odporúča zabezpečiť, aby prokurátori a sudcovia mali dostatočné vedomosti na posúdenie prípustnosti dôkazov vrátane vzoriek v prípadoch environmentálnych trestných činov, a poskytnúť im na tento účel primeranú špecializovanú odbornú prípravu.*
- *Členské štáty sa vyzývajú, aby zvážili možnosť využiť príjmy z environmentálnej trestnej činnosti, vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom, na financovanie boja proti takejto trestnej činnosti.*
- *Členským štátom sa odporúča, aby naplno využili možnosti mimovládnych organizácií pôsobiacich v oblasti ochrany životného prostredia zúčastňovať sa na súdnom konaní, a využili tak čo najlepšie ich odborné znalosti a prispeli k boju proti environmentálnej trestnej činnosti.*
- *Bez toho, aby boli dotknuté právne predpisy EÚ o ochrane údajov, by mali členské štáty uvažovať o vytvorení registra environmentálnej zodpovednosti, ktorým by sa podporilo dodržiavanie právnych predpisov v oblasti životného prostredia a predchádzanie ich porušeniam.*

XIII – MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA

HLAVNÉ ZISTENIA A ZÁVERY

Environmentálna trestná činnosť vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom má často cezhraničný rozmer, a preto je na účinné riešenie týchto javov potrebná medzinárodná spolupráca. Jednotlivé členské štáty však majú rôznu mieru skúseností so zapojením sa do práce v medzinárodnom kontexte.

Pri zvyšovaní vzájomnej dôvery a spolupráci medzi vyšetrovacími a justičnými orgánmi členských štátov a pri uľahčovaní medzinárodnej spolupráce s tretími štátmi zohráva zásadnú úlohu Europol, Eurojust a EJS, ktoré disponujú odbornými poznatkami a vybavením.

Vykonávajú širokú škálu činností, medzi ktoré patrí vypracúvanie analýz trendov v oblasti environmentálnej trestnej činnosti, koordinácia medzinárodných vyšetrovaní a trestných stíhaní, vzájomná výmena informácií, trestnoprávne spravodajské informácie, dokazovanie a príspevok k odbornej príprave na úrovni celej EÚ. V rámci cyklu politik EÚ na obdobie rokov 2018 – 2021 sa osobitná priorita projektu EMPACT zameriava na boj proti environmentálnym trestným činom.

Členské štáty vo všeobecnosti podporu a koordináciu zo strany Europolu, Eurojustu a EJS oceňujú, hoci niektoré zdôraznili, že na to, aby sa mohli ešte aktívnejšie zapojiť do boja proti environmentálnym trestným činom, potrebujú rozsiahlejšie zdroje. Spolupráca s týmito orgánmi EÚ je vo všeobecnosti uspokojivá a orgány presadzovania práva členských štátov na cezhraničnú výmenu informácií často využívajú komunikačné kanály Europolu a Interpolu a ich databázy vrátane platformy Europolu na výmenu informácií SIENA.

V niektorých prípadoch by sa však takáto spolupráca mohla zintenzívniť, keďže nie vždy poznajú všetci príslušní odborníci v určitých členských štátoch všetky služby a produkty, ktoré v oblasti environmentálnej trestnej činnosti ponúka Eurojust, Europol a EJS, a ani ich plne nevyužívajú. V správe o jednej krajine sa zdôraznilo, že spoluprácu na operačnej úrovni by zlepšila plánovaná a integrovaná spolupráca operačných síl s Europolom a Interpolom, najmä pri identifikácii kontaktných miest v krajinách určenia odpadu, hlavne mimo EÚ.

V kontexte EÚ bola vytvorená celá škála príslušných sietí pre všetky subjekty pôsobiace v oblasti životného prostredia:

- Európska sieť pre implementáciu a vymáhanie environmentálneho práva (sieť IMPEL), ktorá združuje orgány v oblasti životného prostredia, usporadúva konferencie a realizuje projekty v tejto oblasti na zlepšenie a posilnenie príslušných predpisov EÚ,
- sieť IMPEL-TFS (cezhraničná preprava odpadov), zameraná na problémy týkajúce sa nezákonnej prepravy odpadu,
- neformálna sieť na boj proti environmentálnym trestným činom (EnviCrimeNet), ktorá spája orgány presadzovania práva v oblasti environmentálnej trestnej činnosti s cieľom vymieňať si poznatky a najlepšie postupy,

- Európska sieť prokurátorov pre životné prostredie (ENPE), ktorá združuje prokurátorov z environmentálnej oblasti a má pracovné skupiny zamerané na trestnú činnosť v oblasti odpadu či sankcie, trestné stíhanie a súdnu prax v tejto oblasti,
- Fórum sudcov Európskej únie pre životné prostredie (EUFJE), ktoré umožňuje sudcom vymieňať si skúsenosti, a tým prispieva k lepším poznatkom a účinnejšiemu presadzovaniu environmentálnych právnych predpisov.

Jednotlivé členské štáty sa do činnosti uvedených sietí zapájajú v rozličnej miere. Väčšina štátov je členmi sietí IMPEL a EnviCrimeNet a do ich činnosti sa zapájajú viac či menej aktívne a účasť zvyšných štátov je nepravidelná, prípadne sa netýka všetkých príslušných činností v rámci týchto fór.

Pokiaľ ide o uvedené justičné siete, členské štáty sa do nich celkovo zapájajú menej a viaceré štáty nemajú aktuálne ani jedného sudcu, ktorý by sa zúčastňoval na činnosti Fóra sudcov EÚ pre životné prostredie (EUFJE) ani prokurátora, ktorý by pôsobil v ENPE.

V rámci hodnotenia sa zdôraznilo najmä to, že sudcovia, ktorí riešia prípady environmentálnej trestnej činnosti a potrebujú pri stanovovaní trestnej zodpovednosti určiť rozsah poškodenia životného prostredia, sa vyzývajú, aby sa viac zapájali do činností na úrovni EÚ zameraných na environmentálnu trestnú činnosť.

Celkovo sa v hodnotení odporučila plná účasť vo všetkých uvedených sieťach, keďže umožňuje výmenu najlepších postupov, spôsobov práce a cezhraničných spravodajských informácií, ako aj jednoduchý a priamy kontakt so zahraničnými partnermi v oblasti environmentálnej trestnej činnosti.

V prípade cezhraničného vyšetrovania môže okrem toho účasť na medzinárodne koordinovaných vyšetrovaniach prispieť k účinnému vyšetreniu a trestnému stíhaniu environmentálnych trestných činov.

Spoločné vyšetrovacie tímy (JIT) sú v rámci EÚ užitočným nástrojom medzinárodnej spolupráce v nadnárodných prípadoch trestnej činnosti a pracujú na základe dohody medzi príslušnými orgánmi dvoch alebo viacerých členských štátov – justičných orgánov aj orgánov presadzovania práva – a ich cieľom je vykonávať spoločné vyšetrovania trestných činov. Europol a Eurojust môžu navyše uľahčovať a financovať zriadenie a činnosť spoločných vyšetrovacích tímov.

Zúčastnené členské štáty účasť v JIT vo všeobecnosti označujú za pozitívnu skúsenosť a považujú ich za účinný nástroj pri cezhraničných vyšetrovaniach, ktorý umožňuje priamu výmenu informácií medzi vyšetrovateľmi a včasné krížové zhromažďovanie dôkazov bez toho, aby sa museli predkladať samostatné formálne žiadosti o vzájomnú právnu pomoc alebo európsky vyšetrovací príkaz. V čase hodnotenia sa však do JIT v súvislosti s environmentálnymi trestnými činmi vrátane trestných činov súvisiacich s odpadom zapojilo len niekoľko členských štátov.

V rámci hodnotenia sa opakovane poukazovalo na význam cezhraničnej spolupráce a výmeny informácií s príslušnými orgánmi iných krajín, najmä susedných, a to v záujme koordinácie snahy o boj proti nadnárodným prípadom environmentálnej trestnej činnosti.

Na účinné riešenie nezákonnej prepravy odpadu a na to, aby sa v trestnom konaní mohla využívať medzinárodná spolupráca, je tiež nevyhnutné rozvíjať vzťahy s krajinami mimo EÚ, ktorých sa táto oblasť ako krajín určenia či pôvodu odpadu priamo týka; niektoré členské štáty už takúto spoluprácu rozvíjajú.

V rámci EÚ sa však líši účinnosť aj formy takejto spolupráce. Niektoré členské štáty už v tejto súvislosti rozvinuli na rôznej úrovni formy vzájomnej spolupráce, ktoré zahŕňajú výmenu informácií a/alebo najlepších postupov, pravidelné stretnutia a/alebo spoločné akcie/projekty, spoločné školenia a spoločné kontroly (aj v oblasti cezhraničnej prepravy odpadu), vymenúvanie styčných úradníkov atď. Táto spolupráca niekedy vychádza z protokolov či memoránd o porozumení alebo inej formy dvojstranných dohôd, čo možno považovať za osvedčený postup.

V ostatných prípadoch spolupráca s inými členskými štátmi EÚ neprebíha na formálnom ani systematickom základe. Ostatným členským štátom, v ktorých sa v súvislosti s takouto spoluprácou zistil priestor na zlepšenie, boli adresované relevantné odporúčania.

V určitých prípadoch sa rozvinuli formy medzinárodnej spolupráce, a to aj s krajinami mimo EÚ, napr. Helsinská komisia (HELCOM) v regióne Baltského mora, na riešenie regionálnych cezhraničných environmentálnych problémov v tejto oblasti, okrem iného aj sieť prokurátorov pre environmentálnu trestnú činnosť (ENPRO) a v regióne Čierneho mora Centrum pre presadzovanie práva v juhovýchodnej Európe (SELEC), okrem iného vznikla aj Poradná skupina prokurátorov pre juhovýchodnú Európu (SEEPAG), s cieľom zlepšiť koordináciu pri predchádzaní trestnej činnosti vrátane nadnárodnej závažnej a organizovanej trestnej činnosti a pri boji proti nej. Uvedené štruktúry možno považovať za príklady osvedčených postupov, keďže sa ich prostredníctvom zapájajú tretie krajiny a rozširuje spolupráca, čím sa umožňuje výmena nových skúseností a údajov a zároveň sa prispieva k zlepšeniu boja proti environmentálnej trestnej činnosti.

ODPORÚČANIA

- *Členské štáty sa vyzývajú, aby sa aktívne zapájali do práce, ktorá prebieha na úrovni EÚ a na medzinárodnej úrovni s cieľom zlepšiť spoluprácu v boji proti environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom, najmä do činnosti agentúr a orgánov EÚ (Eurojust, Europol a EJS) a európskych sietí pôsobiacich v tejto oblasti.*
- *Členské štáty sa nabádajú, aby v záujme zefektívnenia vyšetrení zvyšovali informovanosť odborníkov o možnostiach a výhodách spoločných vyšetrovacích tímov a ich využití v prípadoch environmentálnej trestnej činnosti.*
- *Členské štáty sa vyzývajú, aby zabezpečili alebo ďalej rozvíjali spoluprácu so susednými krajinami vrátane tretích krajín a v prípade potreby rozvíjali regionálnu spoluprácu v boji proti environmentálnej trestnej činnosti.*
- *Členské štáty sa predovšetkým vyzývajú, aby úzko spolupracovali s krajinami určenia alebo pôvodu odpadu v EÚ aj mimo nej s cieľom koordinovať úsilie v boji proti cezhraničným nezákonným činnostiam v tejto oblasti, a to aj zriadením kontaktných miest/styčných úradníkov na výmenu informácií a výmenou najlepších postupov.*

XIV – SPOLUPRÁCA MEDZI VEREJNÝM A SÚKROMNÝM SEKTOROM

HLAVNÉ ZISTENIA A ZÁVERY

Podľa zistení vyplývajúcich z hodnotenia sa rozsah spolupráce medzi verejným a súkromným sektorom v jednotlivých členských štátoch líši a vo všeobecnosti sa väčšmi a účinnejšie rozvíja tam, kde je spolupráca štruktúrovanejšia a prebieha v atmosfére dôvery a spoľahlivosti.

V niektorých členských štátoch sa v hodnotení dospelo k záveru, že takáto spolupráca funguje účinne, kým v iných členských štátoch by sa súkromný sektor mohol do boja proti environmentálnej trestnej činnosti zapájať aktívnejšie.

V niektorých členských štátoch je ustanovené využívanie verejno-súkromných partnerstiev na základe memoránd o porozumení alebo iných formálnych dohôd, hoci niekedy len v špecifických oblastiach. Iné členské štáty ešte nevypracovali formálny rámec pre verejno-súkromné partnerstvá a v niektorých z nich sa spolupráca, stretnutia a výmeny informácií o incidentoch, trendoch a vývoji so súkromným sektorom odohrávajú neformálne.

V hodnotení sa zdôrazňoval význam vytvárania verejno-súkromných partnerstiev pre umožnenie pravidelnej spolupráce a výmeny informácií, poznatkov, skúseností a schopností so súkromným sektorom v boji proti environmentálnej trestnej činnosti, najmä pri odhaľovaní nelegálnych činností v oblasti odpadu.

Najrozvinutejšie formy spolupráce so súkromným sektorom sa zaznamenali v niektorých členských štátoch, kde je takáto spolupráca inštitucionalizovaná, keďže v nich vznikli vhodné inštitúcie/pracovné skupiny, ktorých členmi sú aj zástupcovia súkromného sektora, niekedy aj MVO či univerzity pôsobiace v oblasti životného prostredia, a orgány verejnej správy/orgány presadzovania práva príslušné pre danú oblasť.

V kontexte hodnotenia sa takéto štruktúry považujú za cenné a prínosné, keďže umožňujú občianskej spoločnosti aktívne sa podieľať na predchádzaní environmentálnej trestnej činnosti a na boji proti nej, a teda sa považujú za príklad osvedčených postupov.

MVO pôsobiace v oblasti ochrany životného prostredia môžu, vďaka ich osobitným znalostiam, zohrať významnú úlohu pri predchádzaní environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom a boji proti nim, a to napríklad realizáciou osvetových akcií a vzdelávacích kampaní, nahlasovaním užitočných údajov a informácií o možnej trestnej činnosti a súvisiacich trendoch, ako aj pri hodnotení poškodenia životného prostredia.

Hoci súkromné združenia a MVO pôsobiace v tejto oblasti existujú takmer vo všetkých členských štátoch, s orgánmi presadzovania práva spolupracujú v rozličnej miere. V niektorých štátoch je ich príspevok rozhodujúci, keďže podávajú správy o poškodeniach životného prostredia, kým v iných krajinách by sa mohli do verejného úsilia o zlepšenie prevencie a osvetu medzi občanmi a súkromnými spoločnosťami v tejto oblasti zapojiť vo väčšej miere (pozri aj kapitolu XII).

V niektorých členských štátoch sa na spolupráci so súkromným sektorom v tejto oblasti podieľa aj priemysel, čo dokazuje, že diskusie o vykonávaní právnych predpisov v oblasti životného prostredia a zlepšovanie ich dodržiavania sú užitočné.

V niektorých členských štátoch má súkromný sektor v oblasti environmentálnej trestnej činnosti oznamovaciu povinnosť, kým v iných štátoch je takéto oznamovanie nepovinné alebo obmedzené. Dialóg so súkromným sektorom, ktorý by išiel nad rámec požiadaviek povinného oznamovania, by mohol podľa zistení z hodnotenia viesť k lepším výsledkom v boji proti environmentálnej trestnej činnosti.

ODPORÚČANIA

- *Členské štáty sa vyzývajú, aby využívali štruktúrované verejno-súkromné partnerstvá v oblasti ochrany životného prostredia, ktoré by mohli byť založené na memorandách o porozumení alebo iných formálnych dohodách, a aby sa tak usilovali zabezpečiť jasný rámec pravidelnej spolupráce, a tým prispieť k posilneniu boja proti environmentálnej trestnej činnosti vrátane trestnej činnosti súvisiacej s odpadom.*
- *Členské štáty sa vyzývajú, aby zriadili orgány alebo štruktúry, do ktorých sa budú zapájať zástupcovia verejného aj súkromného sektora zaoberajúci sa otázkami životného prostredia, s cieľom nadviazať spoluprácu pri predchádzaní environmentálnym trestným činom aj trestným činom súvisiacim s odpadom a boji proti nim.*
- *Členské štáty sa vyzývajú, aby nadviazali alebo ďalej rozvíjali pracovné vzťahy, dialóg a pravidelnú výmenu informácií s vnútroštátnymi MVO pôsobiacimi v oblasti životného prostredia.*
- *Členské štáty by mali nabádať súkromný sektor, aby vo vhodných prípadoch verejným orgánom poskytoval informácie o podozreniach na porušenia predpisov v oblasti životného prostredia a aby vo vnútroštátnom práve ustanovili oznamovaciu povinnosť pri environmentálnych nehodách pre súkromný sektor.*

XV – NEZÁKONNÉ OBCHODOVANIE S ODPADOM

HLAVNÉ ZISTENIA A ZÁVERY

Súčasťou vnútroštátnych štruktúr na predchádzanie a boj proti nezákonnej preprave odpadu v členských štátoch je množstvo kontrolných orgánov na rôznych úrovniach, z ktorých každý má svoju úlohu a vykonáva inšpekcie a vyšetrovania.

Vnútroštátne systémy rozdelenia právomocí, efektivita danej organizácie a stupeň vzájomného pôsobenia medzi jednotlivými orgánmi sa v rámci reťazca presadzovania pravidiel v oblasti odpadu v Európskej únii značne líšia. Nízka miera odhaľovania nezákonnej prepravy odpadu v niektorých členských štátoch naznačuje, že v ich systémoch existuje priestor na zlepšenie a účinnejší boj proti nezákonnému obchodovaniu s odpadom.

Kým v mnohých členských štátoch je spolupráca v tejto oblasti formalizovaná a pomerne efektívna, v iných by sa mohla zlepšiť integrovanejšími a koordinovanejšími krokmi jednotlivých orgánov presadzovania práva zameranými na vytvorenie odolnejšieho systému na odhaľovanie a sledovanie nezákonnej cezhraničnej prepravy odpadu.

Za vykonávanie nariadenia č. 1013/2006, najmä za monitorovanie cezhraničnej prepravy odpadu, sú zvyčajne zodpovedné orgány v oblasti životného prostredia; v niektorých členských štátoch sú rozličné správne orgány príslušné jednak v oblasti povinností vyplývajúcich zo správneho práva (napr. udeľovanie licencií) a na druhej strane v oblasti kontrol zariadení a spoločností produkujúcich odpad, ako aj spoločností pôsobiacich v oblasti prepravy odpadu.

Keďže trestné činy v oblasti odpadu sa považujú za činy, pri ktorých počet odhalených prípadov stúpa s počtom kontrol, na odhaľovanie tejto formy kriminality je nevyhnutný dostatočný počet kontrolórov a kontrol. Podľa nariadenia č. 1013/2006 vypracovali členské štáty plány kontrol v oblasti prepravy odpadu.

V niekoľkých členských štátoch sa zistilo, že kontrolné služby fungujú dobre a kontrolóri majú odborné znalosti, schopnosti a vybavenie na vykonávanie kontrol.

V iných členských štátoch je schopnosť systému predchádzať nezákonnej preprave odpadu či odhaľovať ju ovplyvnená nedostatkom informácií, spravodajských informácií, zamerania/stanovenia priorít a chýbajúcou centrálnou stratégiou na identifikáciu tohto javu a boj proti nemu. To často vedie k tomu, že celkový počet bežných kontrol a počet kontrolórov, ktorí ich môžu vykonávať, nestačí na boj proti trestným činom v oblasti odpadu. V niektorých členských štátoch sa v hodnotení osobitne zdôraznila potreba cielenejších kontrol na cestách a na hraniciach, ako aj kontrol v priestoroch spoločností.

Vzhľadom na to, že odpad (vrátane nebezpečného odpadu) sa premiestňuje medzi viacerými členskými štátmi, je absencia pravidelných kontrol rizikom nielen pre samotnú krajinu, ale môže spôsobiť aj dominový efekt v EÚ a mohla by tiež byť prekážkou pri odhaľovaní nelegálnych sietí pôsobiacich v tejto oblasti vo viacerých krajinách. Prepojenie medzi nezákonným obchodovaním s odpadom a organizovanou trestnou činnosťou však nie je zjavné. V niektorých krajinách sa nepreukázalo, zatiaľ čo v iných štátoch sa takéto prepojenie objavuje viac-menej jasne.

V hodnotení sa preto zdôraznilo aj to, že treba zabezpečiť fyzické kontroly na odhaľovanie nezákonnej prepravy odpadu v rámci colných kontrol pri dovoze a vývoze odpadu (vrátane zberu vzoriek), ktoré by sa mali konať pravidelne, a nielen ak sa vyskytnú nezrovnalosti v dokumentácii, ktorá môže byť niekedy podvodná a nevyvolávať podozrenie.

Na získavanie potrebných dôkazov v tejto oblasti je dôležité aj využívanie spravodajských informácií, osobitných vyšetrovacích techník a finančného vyšetrovania, a preto boli členským štátom v tejto súvislosti adresované odporúčania na zlepšenie situácie.

Pri vykonávaní cielených kontrol je nevyhnutné aj posudzovanie rizika, najmä v členských štátoch, kde je pre rozsiahly objem tovaru prechádzajúceho cez hranice ťažké kontrolovať všetky kontajnery.

Keďže príslušné právne predpisy sú nesmierne zložité a je nutné ich účinne uplatňovať, zásadný význam tu má špecializovaná odborná príprava kontrolórov/vyšetrovateľov zaoberajúcich sa cezhraničnou prepravou tovaru. Tá však niekedy absentuje, najmä u colných úradníkov, ktorí často nemajú špecializované znalosti na riešenie nezákonnej prepravy odpadu a na to, aby mohli určiť, či došlo k trestnej činnosti súvisiacej s fyzickým odpadom.

Keďže sa motorovými vozidlami či loďami prepravuje obrovské množstvo odpadu, subjekty pôsobiace v oblasti boja proti environmentálnej trestnej činnosti sa pri kontrole zásielok nemôžu spoliehať len na ľudské analýzy a potrebujú nástroje na rýchlu kontrolu. Je tiež dôležité, aby mali kontrolné orgány členských štátov modernú infraštruktúru a vybavenie na účinný boj proti trestnej činnosti v oblasti odpadu.

Využívanie skenerov pri kontrolách umožňuje získať obraz prepravovaného tovaru bez potreby otvárať kontajnery. Niektoré členské štáty tiež využívajú skenery v pohraničných oblastiach spoločne, čo sa považuje za osvedčený postup. V niekoľkých členských štátoch sa pri cezhraničných kontrolách využívajú pokročilé kontrolné nástroje ako drony, röntgenové technológie a mobilné snímacie zariadenia. Za dobrý príklad najlepších postupov sa považujú osobitné vozidlá s vedeckými prístrojmi na odber vzoriek v teréne. Celkovo je v tomto ohľade priestor na zlepšenie.

V niektorých členských štátoch fungujú elektronické databázy súvisiace s cezhraničnou prepravou odpadu, pri ktorej sa vyžaduje oznámenie, ktoré obsahujú informácie o vzniku, preprave a určení odpadu a niekedy aj o súvisiacich porušeníach predpisov, pričom prístup k nim majú orgány zamerané na riešenie trestnej činnosti v oblasti odpadu. Keďže tieto databázy môžu uľahčiť sledovanie odpadu, a prispieť tak k zlepšeniu účinnosti kontrol aj ku strategickej a taktickej analýze, možno ich považovať za najlepšie postupy.

V niekoľkých členských štátoch platí v záujme predchádzania trestnej činnosti v oblasti odpadu povinnosť umiestniť na nákladné vozidlá s odpadom špeciálne označenie „A“. Tým sa značne uľahčuje identifikácia a sledovanie prepravy odpadu, ako aj vykonávanie súvisiacich kontrol, a teda to možno považovať za osvedčený postup.

Niektoré krajiny prešli pri preprave odpadu na digitalizované povinné formuláre, ktoré sa analyzujú automaticky a zároveň ich operačný systém využívajú spoločne so všetkými subjektmi zapojenými do boja proti environmentálnej trestnej činnosti. Takto dokážu rýchlo a presne posúdiť riziko, odhaľovať porušenia predpisov a okamžite vyslať úradníkov na kontroly.

V rámci hodnotenia sa určili niektoré hlavné prekážky odhaľovania trestných činov súvisiacich s nezákonnou prepravou odpadu: v prvom rade je to zložitá klasifikácia odpadov, ktorá spôsobuje problémy pri vymedzení odpadu v právnych predpisoch EÚ, rozlišovanie medzi nebezpečným odpadom a odpadom, ktorý nie je nebezpečný a rozlišovanie medzi vedľajšími produktmi a odpadom či medzi ojazdenými motorovými vozidlami a vozidlami po dobe životnosti; v niektorých prípadoch sa poukázalo na to, že môže byť zložitá získať vzorky, ktoré homogénne odrážajú prepravovaný odpad. Členské štáty sa však musia spoliehať na odborné znalosti, medzi ktoré v prvom rade patrí nutnosť získať príslušné vzorky.

V niektorých krajinách existujú subjekty verejného sektora, ktoré disponujú špecializovanými laboratóriami, ktoré poskytujú príslušným orgánom pomoc a poradenstvo pri vedecko-technických záležitostiach a prinášajú technicky kvalifikované a nestranné odborné znalosti. V iných členských štátoch vykonávajú forenzné skúšky súkromní odborníci alebo spoločnosti; niektorí účastníci hodnotenia poukazyvali na nedostatok odborníkov v oblasti environmentálnej trestnej činnosti (konkrétne v oblasti odpadu), na náklady na odborné analýzy a na ich časovú náročnosť, ktorá môže spôsobiť oneskorenia v trestnom konaní.

Niektoré členské štáty vypracovali na vnútroštátnej úrovni príručky a sprievodné materiály, ktoré príslušným orgánom uľahčujú takéto posúdenie, a tým prispievajú k účinnejšiemu vykonávaniu právnych predpisov o odpadoch. Viacero členských štátov volalo po usmerneniach na úrovni EÚ, ktoré by vyriešili problémy s výkladom systému klasifikácie odpadu a prispeli by k efektívnejšiemu a ucelenejšiemu prístupu k trestnej činnosti v oblasti odpadu v EÚ.

V hodnotení sa tiež poukazyvalo na problémy s organizáciou vrátenia nákladu do krajiny pôvodu, v prípade že došlo k odhaleniu nezákonnej medzinárodnej prepravy. Podľa právnych predpisov EÚ musia členské štáty prijať opatrenia na odhaľovanie odpadu, ktorý sa prepravuje nezákonne, a zabezpečiť, aby sa s ním nakladalo riadne z hľadiska životného prostredia a to tak, že ho navrátia do miesta jeho pôvodu alebo ho nasmerujú do vhodného a schváleného strediska na zber alebo spracovanie odpadu.

Preto treba sledovateľnosť odpadu od jeho vzniku až po konečné určenie ustanoviť vo vnútroštátnych právnych predpisoch požadujúcich, aby sa pri preprave odpadu používali identifikačné doklady, a aby pôvodcovia odpadu a subjekty, ktoré s odpadom nakladajú, viedli v súlade s rámcovou smernicou o odpade chronologické záznamy o odpade, s ktorým nakladajú.

Uvedené situácie je potrebné monitorovať a príslušné vnútroštátne orgány v danej krajine musia byť informované, aby mohli potvrdiť odovzdanie odpadu v mieste jeho pôvodu. Na zabezpečenie správneho nakladania s odpadom treba prijímať uvedené kroky v úzkej spolupráci s ostatnými príslušnými orgánmi v zahraničí.

Sledovateľnosť osôb, ktoré sa dopustili trestných činov, a určenie zodpovedných strán, ak sa odpad odovzdal v zahraničí, však môže byť problematické, ak sa už odpad zneškodnil. Veľkou výzvou môže tiež byť určenie závažnosti činu, pretože zásielky odpadu často opustia územie členských štátov ešte pred skôr, než sa vykonajú podrobné skúšky.

Na to, aby sa v tomto ohľade prijali účinné opatrenia na uľahčenie návratu odpadu a na riadne nakladanie s ním, sa musí rozvinúť spolupráca so štátmi pôvodu, najmä s tretími štátmi, ktorých sa nezákonné obchodovanie s odpadom priamo týka a ktoré sú však často neznáme; ak ich možno identifikovať, môžu nastať problémy pri komunikácii s nimi, ktorá je často časovo náročná.

Ďalším problémom je, že na skúmanie zhromaždených dôkazov sa musia využívať posudky príslušných znalcov, najmä ak ide o trestné činy v oblasti odpadu, a to predovšetkým v prípadoch, ak sa už odpad zneškodnil v dotknutej krajine alebo bol prepravený do zahraničia. V tejto súvislosti vznikajú ťažkosti pri odbere vzoriek v správnom konaní, keďže v ňom platia menej prísne pravidlá ako vo vyšetrovaní, čo môže byť nevyhovujúce, ak sa následné kroky uskutočňujú podľa trestného práva (pozri aj kapitolu XII).

Ako ďalšie prekážky pri odhaľovaní nezákonnej prepravy odpadu uvádzali členské štáty obmedzené prostriedky vzhľadom na to, že so skladovaním zaisteného tovaru sa môžu spájať dodatočné náklady, obmedzené ľudské zdroje a zložitosť okolností súvisiacich s trestnými činmi.

Toky odpadu z elektrických a elektronických zariadení (OEEZ) a vozidiel po dobe životnosti (ELV) si vyžadujú prijímanie osobitných opatrení v rôznych fázach procesu nakladania s odpadom v súlade s požiadavkami stanovenými v smernici 2012/19/EÚ o odpade z elektrických a elektronických zariadení (OEEZ) a v smernici 2000/53/ES o vozidlách po dobe životnosti.

Hoci v niektorých členských štátoch sa OEEZ a ELV považujú za prioritné odpadové toky a podliehajú osobitným inšpekciám a analýzám, ktoré zahŕňajú nielen dokladové, ale aj fyzické kontroly, takéto opatrenia sa neuplatňujú vo všetkých členských štátoch.

Konkrétne zistenia týkajúce sa nebezpečného odpadu sa uvádzajú v kapitole XVI.

ODPORÚČANIA

- *Členským štátom sa odporúča, aby prijali integrované a koordinované opatrenia spájajúce rôzne orgány presadzovania práva a správne orgány, ktorými sa vybuduje alebo ďalej posilní účinný systém na boj proti nezákonným činnostiam súvisiacim s cezhraničnou prepravou odpadu.*
- *Členským štátom sa odporúča, aby v záujme zlepšenia presadzovania práva v súvislosti s nezákonnou cezhraničnou prepravou odpadu zabezpečili primeraný počet špecializovaných a vhodne vyškolených inšpektorov, ktorí by prípadne mali právomoci v oblasti presadzovania trestného práva, a primeraný počet pravidelných inšpekcií vrátane fyzických kontrol kontajnerov na prepravu odpadu.*
- *Členským štátom sa odporúča, aby využívali spravodajské informácie, hodnotenie rizika, finančné vyšetrovania a osobitné vyšetrovacie techniky ak je to primerané dotknutému porušeniu, a tiež aby vytvorili elektronické databázy cezhraničnej prepravy odpadu s cieľom ďalej posilniť svoje kapacity na odhaľovanie nezákonnej prepravy odpadu.*
- *Vzhľadom na potenciálne riziká v súvislosti s OEEZ a ELV by členské štáty mali zväziť vypracovanie globálneho akčného plánu pre celý cyklus týchto tokov odpadu od ich vzniku až po odstránenie, v ktorom sa identifikujú aj všetky orgány zapojené do príslušných činností presadzovania práva.*
- *Členské štáty sa nabádajú, aby prijali opatrenia na zlepšenie spolupráce so štátmi pôvodu, najmä tretími krajinami, ktorých sa nezákonné obchodovanie s odpadom priamo týka, s cieľom uľahčiť návrat odpadu do týchto krajín a správne nakladanie s odpadom v nich.*

XVI – NEZÁKONNÁ VÝROBA NEBEZPEČNÝCH MATERIÁLOV ALEBO MANIPULÁCIA S NIMI A NAKLADANIE S NEBEZPEČNÝM ODPADOM

HLAVNÉ ZISTENIA A ZÁVERY

Keďže nezákonná výroba nebezpečných látok a manipulácia s nimi môže mať významný vplyv nielen na životné prostredie, ale aj na verejné zdravie, je mimoriadne dôležité, aby sa zaviedol vhodný legislatívny rámec a štruktúry na reguláciu a kontrolu príslušných činností.

Podľa záverov hodnotenia je v záujme ochrany obyvateľstva a životného prostredia pred nebezpečenstvom dôležité, aby sa s nebezpečnými látkami a výrobkami počas ich výroby, skladovania, prepravy, používania a likvidácie manipulovalo opatrne a aby sa pri prijímaní opatrení na zabránenie alebo obmedzenie škôd v tejto súvislosti vychádzalo z posúdení rizika týkajúcich sa jednotlivých látok.

Napriek tomu, že členské štáty venujú nezákonnej výrobe nebezpečných látok a materiálov a manipulácii s nimi rôznu mieru pozornosti, väčšina z nich zaviedla v rôznom rozsahu príslušný regulačný a organizačný rámec v tejto oblasti vrátane osobitných trestnoprávných ustanovení na vymedzenie súvisiacich trestných činov a sankcií.

V kontexte hodnotenia sa zdôraznilo, že príslušné právne predpisy musia byť jasne navrhnuté tak, aby sa zabezpečilo, že všetky činnosti sa budú vykonávať v súlade s prísnyimi predpismi, pričom sa stanovujú príslušné obmedzenia týkajúce sa výroby, dovozu, spracovania či zberu nebezpečných látok.

Väčšina členských štátov má vo svojich vnútroštátnych právnych predpisoch, zvyčajne v predpisoch správneho práva, vymedzenie pojmu „nebezpečný materiál“, ale v niekoľkých členských štátoch takého vymedzenia neexistuje.

V prípade neistoty sa však v tejto súvislosti uplatňujú príslušné právne predpisy EÚ v tejto oblasti. Konkrétne podľa článku 3 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 o klasifikácii, označovaní a balení látok a zmesí sa látka alebo zmes považuje za „nebezpečnú“, ak spĺňa kritériá fyzikálnej nebezpečnosti, nebezpečnosti pre zdravie alebo nebezpečnosti pre životné prostredie stanovené v prílohe I k nariadeniu (ES) č. 1272/2008 a klasifikuje sa podľa príslušných tried nebezpečnosti stanovených v uvedenej prílohe.

Podľa článku 4 uvedeného nariadenia sa od výrobcov, dovozcov a následných užívateľov vyžaduje, aby látky alebo zmesi pred uvedením na trh klasifikovali v súlade s hlavou II nariadenia.

Výroba, uvádzanie na trh a používanie určitých nebezpečných látok, zmesí a výrobkov sú zakázané a/alebo obmedzené podľa osobitných podmienok stanovených v prílohe XVII k nariadeniu (ES) č. 1907/2006 o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemikálií (nariadenie REACH).

V kontexte hodnotenia sa zdôraznilo, že spolupráca medzi príslušnými orgánmi – útvarmi verejnej správy, políciou, colnou správou, civilnou ochranou, hasičmi a justíciou – by sa mala podľa možnosti formalizovať na základe štandardných operačných postupov, aby sa zabezpečila primeraná koordinovaná reakcia na hrozby, ktoré predstavujú chemické, biologické, rádiologické a jadrové materiály.

Niektoré členské štáty uviedli, že sa stretli s veľmi nízkym počtom prípadov nezákonných činností súvisiacich s výrobou nebezpečných látok a manipuláciou s nimi alebo len s menej závažnými porušeniami uplatniteľných právnych predpisov, pokiaľ ide o licencie, povolenia a podobne.

Nízka miera odhaľovania, pokiaľ ide o (ešte závažnejšie) nezákonné činnosti spojené s výrobou nebezpečných materiálov alebo manipuláciou s nimi, vyvoláva otázku, či by mohla súvisieť s nedostatkom znalostí a informovanosti o týchto formách trestných činov a/alebo s nedostatočným monitorovaním a kontrolou zo strany OPP, z čoho vyplýva potreba prijať vhodné opatrenia na zlepšenie predchádzania nezákonným činnostiam v tejto oblasti a boja proti nim.

Zatiaľ čo niektoré členské štáty uviedli, že si nie sú vedomé žiadnych prekážok úspešného vyšetrovania a trestného stíhania nezákonných činností, pokiaľ ide o výrobu nebezpečných látok a manipuláciu s nimi, iné poukázali na všeobecné problémy, ako sú zložitosť právnych predpisov, nedostatočná špecializácia, ťažkosti pri odhaľovaní a podobne.

Zdá sa, že jednou z hlavných výziev pri vyšetrovaní a odhaľovaní trestnej činnosti súvisiacej s manipuláciou s nebezpečnými látkami je zhromažďovanie dostatočných a spoľahlivých dôkazov, na čo sú potrebné primerané vyšetrovacie opatrenia a špecializované odborné znalosti, pričom je potrebné zohľadniť aj fyzikálno-chemické zmeny od odberu vzoriek.

Samotné nebezpečné materiály sú často dôkazmi, ktoré sa musia zbierať odberom vzoriek a musia ich analyzovať určení experti/forenzné laboratóriá. Príslušné dôkazy by sa tiež mali úradne zadržať alebo inak zaistiť a uskladniť v bezpečných a chránených priestoroch, čo často spôsobuje značné náklady (pozri aj kapitolu XII).

Podľa zistení hodnotenia a tiež vzhľadom na to, že manipulácia s nebezpečnými materiálmi má často väzby na organizovanú trestnú činnosť, je dôležité aby sa na zlepšenie odhaľovania v tejto oblasti využívali spravodajské informácie. Okrem toho by členské štáty mali čo najlepšie využívať možnosti, ktoré ponúkajú moderné technológie prostredníctvom nástrojov špičkovej techniky a vysoko sofistikovaných zariadení, ktoré môžu uľahčiť odhaľovanie, odber vzoriek a dekontamináciu nebezpečných materiálov.

Vzhľadom na to, že nakladanie s nebezpečnými látkami si vyžaduje vysokú úroveň odborných znalostí a že vo všeobecnosti je potrebná väčšia špecializácia, je pre vnútroštátne subjekty, ktoré sa zaoberajú týmito záležitosťami, nevyhnutná primeraná a pravidelná špecializovaná odborná príprava v oblasti nebezpečných materiálov. Takáto odborná príprava sa v členských štátoch poskytuje v rôznej miere, pričom v niektorých je lepšie organizovaná a rozsiahla, zatiaľ čo v iných by sa mala zintenzívniť a zlepšiť.

Dôležitá je aj spolupráca s príslušnými orgánmi v iných členských štátoch EÚ a tretích krajinách, pokiaľ ide o nebezpečné látky, aby sa umožnila výmena informácií o trendoch vo výrobe takýchto látok alebo manipulácii s nimi a v ich uvádzaní na trh na európskej a medzinárodnej úrovni.

Niektoré členské štáty však v oblasti manipulácie s nebezpečnými materiálmi neposkytli žiadne informácie ani nenahlásili konkrétne skúsenosti so spoluprácou s inými európskymi a medzinárodnými partnermi. Iné členské štáty nahlásili formy spolupráce, najmä výmenu informácií s inými krajinami prostredníctvom príslušných kanálov, ako je Europol a Interpol. Niektoré členské štáty poukázali na využívanie iných kanálov, ako je napríklad Portálový panel pre vnútroštátne orgány na presadzovanie právnych predpisov (PD-NEA), internetový informačný a komunikačný systém pre dohľad nad paneurópskym trhom (ICSMS) a v prípade závažných rizík systém na výmenu informácií o nebezpečných látkach (RAPEX).

Pokiaľ ide o odpad, kritériá klasifikácie odpadu ako nebezpečného odpadu sú stanovené v nariadení Komisie (EÚ) č. 1357/2014 z 18. decembra 2014. Trestné činy súvisiace s nebezpečným odpadom, ktoré sa uvádzajú v článku 3 písm. b) a e) smernice 2008/99/ES z 19. novembra 2008 o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva, si vzhľadom na ich vplyv na ľudské zdravie a životné prostredie vyžadujú osobitnú pozornosť.

Nakladanie s nebezpečným odpadom a jeho preprava by sa mali monitorovať, pretože nevhodné nakladanie s takýmto odpadom môže spôsobiť vážne znečistenie a mať škodlivý vplyv na verejné zdravie. Realizuje sa to prostredníctvom povinností pôvodcov, držiteľov, prevádzkovateľov zberu, ako aj prepravcov a likvidátorov nebezpečného odpadu, informovať príslušné orgány o likvidácii a preprave nebezpečného odpadu a prostredníctvom kontrol. Vo väčšine členských štátov však neexistujú osobitné systémy ani opatrenia pre kontroly a vyšetrovania špecificky zamerané na nebezpečný odpad.

V mnohých hodnotených členských štátoch je počet trestných prípadov súvisiacich s nebezpečným odpadom alebo nebezpečnými materiálmi nízky. Bežným postupom pri nezákonnom nakladaní s nebezpečným odpadom je predstierať, že nie je nebezpečný, klasifikovať OEEZ ako výrobky a skrývať nebezpečný odpad pod odpad, ktorý nie je nebezpečný.

Mnohé z trestných činov súvisiacich s nebezpečným odpadom sa páchajú prostredníctvom nesprávnej klasifikácie, keďže niektoré podniky majú tendenciu klasifikovať tovar ako odpad, ktorý nie je nebezpečný, ak existuje minimálna pravdepodobnosť, že budú odhalené. Jednou z hlavných výziev pre príslušné orgány je preto správna dokumentácia nebezpečného odpadu. Keďže nakladanie s nebezpečným odpadom je mimoriadne technické a komplexné, príslušnými opatreniami by sa malo zabezpečiť, aby kontroly a súvisiaci odber vzoriek vykonávali kvalifikovaní technici so špecifickými odbornými znalosťami v tejto oblasti.

ODPORÚČANIA

- *Členské štáty sa vyzývajú, aby s cieľom posilniť svoje kapacity v oblasti odhaľovania porušení a presadzovania právnych predpisov v boji proti nezákonnej výrobe nebezpečných látok a manipulácii s nimi posilnili monitorovacie činnosti a súvisiace kontroly a tiež aby využívali spravodajské informácie a hodnotenia rizík na identifikovanie trendov a hrozieb v tejto oblasti.*
- *Členské štáty by mali zvážiť formalizáciu medziinštitucionálnej spolupráce v boji proti nezákonnej výrobe nebezpečných látok a manipulácii s nimi, aby sa zabezpečilo, že príslušné orgány budú schopné rýchlo a koordinovane reagovať na hrozby, ktoré predstavujú chemické, biologické, rádiologické a jadrové materiály.*
- *Členské štáty sa nabádajú, aby prijali vhodné opatrenia na zvýšenie špecializácie príslušných orgánov zapojených do boja proti nezákonnej výrobe nebezpečných látok a manipulácii s nimi, napríklad rozšírením možností odbornej prípravy odborníkov z praxe v tejto komplexnej a vysoko technickej oblasti trestnej činnosti.*